Plan realizacji materiału z języka polskiego w czteroletnim liceum ogólnokształcącym
Na podstawie podręcznika
Aleksandra Nawareckiego i Doroty Siwickiej *Przeszłość i dziś. Literatura – język – kultura.*
Liceum i technikum. Klasa 2, część 1.
Nauczyciel: Renata Zachwieja

Tematyka i problematyka lekcji	**Liczba godzin**	**Lektury i inne teksty kultury (teksty podstawowe i konteksty)**	**Wymagania z zakresu kształcenia literacko-kulturowego i kształcenia językowego**		**Uwagi o realizacji**
			Wymagania na poziom podstawowy Uczeń:	Wymagania dodatkowe na poziom ponadpodstawowy Uczeń:	
ROMANTYZM					
1. Czas przełomu					
Przełom romantyczny, czyli kryzys cywilizacji rozumu.	1+*1	malarstwo romantyczne (obrazy C.D. Friedricha, K.F. Schinkla, W. Blake'a) **Arthur O. Lovejoy [*Ekspresja rozmaitości*]**	– rozumie podstawy periodyzacji literatury; sytuuje utwory literackie i teksty kultury w epoce romantyzmu – wyjaśnia dwa znaczenia terminu „romantyzm" – na podstawie malarstwa charakteryzuje krajobraz romantyczny – wymienia najważniejszych twórców, którzy za-początkowali modę na średniowiecze i ich dzieła – podaje podstawowe informacje o literaturze burzy i naporu, wskazuje ważnych jej twórców, używa terminu preromantyzm – odnosi nazwy: gotycyzm, osjanizm, walterskotyzm do zjawisk kulturowych i literackich – wie, czym był romantyczny historyzm, podaje jego przykłady – wskazuje kryzys racjonalizmu i docieranie do nadprzyrodzonego wymiaru bytu jako podstawę epoki romantyzmu; *wyjaśnia, czym był romantyczny mistycyzm – znajduje potrzebne informacje w podręczniku, słownikach, encyklopediach i innych kompendiach drukowanych, a także w internecie – czyta ze zrozumieniem fragment eseju, wykorzystuje znalezione w nim informacje do zrozumienia zjawisk romantycznych	– omawia filozoficzne podłoże romantyzmu, przedstawia przyczyny kryzysu światopoglądu oświecenia – wskazuje źródła romantycznego zainteresowania średniowieczem i mitami Północy – wyjaśnia, dlaczego romantyzm zainteresował się mitami jako źródłem archetypów i toposów – uzasadnia, że współczesne pojęcie mitu tkwi korzeniami w romantyzmie – *wyjaśnia romantyczną symbolikę mitu prometejskiego, odwołując się do przykładowych tekstów kultury – *wyjaśnia, na czym polegała rewolucja estetyczna romantyzmu – odczytuje dzieła malarstwa romantycznego (np. C.D. Friedricha); *porównuje teksty kultury romantyczne i klasycystyczne – wykorzystuje tezy badacza (Lovejoya) do syntetycznego spojrzenia na dzieje myśli Zachodu – gromadzi i przetwarza informacje na temat epoki romantyzmu, sporządza bazę danych	Proponowany kontekst muzyczny: R. Wagner, Cwał walkirii z dramatu muzycznego *Walkiria*, K.M. Weber, *Chór strzelców* z opery *Wolny strzelec.* Na lekcjach warto wykorzystać informacje samodzielnie zdobyte przez uczniów z różnych źródeł (w tym – internetu).

			– tworzy spójne wypowiedzi na temat przełomu romantycznego – redaguje definicję, hasło encyklopedyczne, notatkę syntetyzującą – porządkuje informacje w problemowe całości		
Pochwała twórczej aktywności.	2+*1	**J.W. Goethe, *Faust*, fragmenty:** [*Pierwszy monolog Fausta*]; [*Rozmowa Fausta z Mefistofelesem*]	– wykazuje się znajomością i rozumieniem fragmentów *Fausta*; rozpoznaje tematykę i problematykę utworu – charakteryzuje cechy *Fausta* jako dramatu; rozpoznaje i określa konwencję utworu – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego utworu (bohaterowie, akcja, wątki, motywy); interpretuje je – charakteryzuje bohaterów utworu (Fausta, Mefistofelesa, Małgorzatę), odwołując się do poznanych fragmentów – podaje podstawowe informacje o Goethem – streszcza historię Fausta, wykorzystując znajomość fragmentów utworu Goethego oraz informacje z podręcznika i innych źródeł – interpretuje fragmenty *Fausta*, wykorzystując potrzebne konteksty – dostrzega w utworze obecność toposów (np. wędrówki) i *archetypów; odczytuje ich symboliczne znaczenia – określa, jaką koncepcję zła ukazał Goethe w swym dziele – wyjaśnia przesłanie utworu: pochwałę twórczej aktywności i pracy na rzecz społeczeństwa, krzewienie postępu – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych – buduje spójne wypowiedzi argumentacyjne na temat *Fausta* – tworząc własne teksty, stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej	– wyjaśnia, czym jest mit człowieka faustycznego i wskazuje przykłady jego funkcjonowania we współczesnej kulturze – *wskazuje obecność mitu faustycznego w różnych tekstach kultury (np. w malarstwie, muzyce, filmie) – zabiera głos w dyskusji na temat współczesnej kultury i jej mitów – wyjaśnia, dlaczego Mefistofeles został nazwany „duchem, który przeczy” – porównuje sposób ukazania szatana (i motywu kuszenia) w różnych źródłach – rozpoznaje w utworze nawiązania do tradycji biblijnej; *interpretuje sposób ich przekomponowania – *przedstawia i interpretuje filozoficzną problematykę utworu – *wyjaśnia kompozycyjną funkcję dwu prologów utworu – porównuje budowę *Fausta* z budową tragedii antycznej	W miarę dostępności: warto wykorzystać fragmenty teatralnej lub filmowej realizacji dramatu (lub opery Gounoda).
<u>Fakultatywnie</u> **Reklama – Mefisto świata**	1F (*1)	<u>Fakultatywnie</u> **W. Szymborska, *Prospekt***	– analizuje wiersz, wykorzystując wiadomości o języku reklamy – rozpoznaje w tekście środki wyrazu artystycznego (np. anafory, paralelizmy składniowe, metafory)	– samodzielnie dokonuje analizy i interpretacji wiersza współczesnego, dostrzegając funkcje środków artystycznych – interpretuje utwór w kontekście mitu faustycznego	Temat do zrealizowania na odrębnej lekcji lub fragmentarycznie jako kontekst – przy

współczesnego.			i określa ich funkcje – przedstawia propozycję interpretacji wiersza, wskazując w tekście miejsca, które ją uzasadniają – wykorzystuje w interpretacji wiersza potrzebne konteksty (np. literacki, kulturowy) – formułuje przesłanie utworu i odnosi się do niego – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat problemu ukazanego w wierszu – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych	– wykorzystuje wiadomości o poezji Szymborskiej	omawianiu *Fausta*. ⇒
Fakultatywnie **Autorzy hymnu Europy.** Temat fakultatywny.	1F	Fakultatywnie **F. Schiller, *Do Radości*** PROPONOWANE KONTEKSTY E. Delacroix, *Wolność wiodąca lud na barykady*	– wskazuje główne idee zawarte w odzie *Do Radości* – określa funkcje apostrof i innych środków retorycznych – dostrzega cechy wersyfikacji i inne wykładniki regularności budowy – charakteryzuje muzykę Beethovena i jej związek z charakterem wiersza – odczytuje obraz Delacroix, uwzględniając właściwości tworzywa malarskiego – na podstawie fragmentu wskazuje cechy stylu romantycznego – rozpoznaje obecne w utworach literackich i innych tekstach kultury wartości uniwersalne	– porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty – wypowiada się na temat związków między literaturą, muzyką i malarstwem – na wybranych przykładach pokazuje, jak dzieła różnych sztuk ukazują te same idee	Temat do zrealizowania na odrębnej lekcji lub fragmentarycznie jako kontekst – przy omawianiu *Fausta*. Proponowany kontekst muzyczny: L. van Beethoven, *IX Symfonia d-moll* op. 125 (finał z kantatą do tekstu ody *Do Radości* F. Schillera – fragm.).
***Przeciw sztywnym konwencjom – twórczość angielskich Poetów Jezior.**	*1	***W. Wordsworth, *Preludium*** (fragment) PROPONOWANE KONTEKSTY J. Constable, *Studium chmur*	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem twórczości angielskich Poetów Jezior (wybranych fragmentów) – *wyjaśnia nazwę angielscy Poeci Jezior, wskazuje przedstawicieli i określa wpływu ich twórczości na rozwój romantyzmu – *interpretuje poznane fragmenty wierszy, odczytuje symboliczne funkcje występujących w nich motywów – *rozpoznaje w tekstach wierszy środki artystyczne i określa ich funkcje – *dostrzega w tekstach wierszy nawiązania biblijne i określa ich funkcje – *określa i porównuje sposób przedstawienia natury we fragmencie wiersza Wordswortha i na obrazie Constable'a	– *prezentuje na lekcji samodzielnie znalezione informacje o angielskich Poetach Jezior i fragmenty ich utworów – *na przykładzie poznanych fragmentów określa romantyczne związki poezji z muzyką i malarstwem – *w czytanych fragmentach odnajduje romantyczne pojmowanie natury	Lekcja może zostać uzupełniona o odczytanie fragmentów tekstów samodzielnie znalezionych przez uczniów.

Jak udaje nam się porozumieć? Znaczenie wyrazów.	1–2		– rozumie pojęcie znaku językowego, który ma treść i znaczenie – wyjaśnia, jak można opisać znaczenie wyrazu – definiuje znaczenie wyrazu oraz semantykę jako naukę o znaczeniu – na przykładach wyjaśnia, czym jest treść, a czym zakres znaczeniowy wyrazu – wymienia typy znaczeń wyrazów (leksykalne, realne, etymologiczne…), podając przykłady – definiuje omawiane terminy – wyjaśnia, czym jest definicja i jakie są jej składniki, a czym – hasło encyklopedyczne – wymienia różne słowniki języka polskiego (historyczne i współczesne), w tym – dostępne internecie – posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (w tym – etymologicznym)	– w pogłębiony sposób charakteryzuje relacje między treścią a zakresem znaczeniowym wyrazu (na przykładach) – określa znaczenie realne i etymologiczne wskazanych wyrazów – odróżnia definicję naukową od nienaukowej – buduje definicje i hasła encyklopedyczne wskazanych pojęć – charakteryzuje i porównuje różne słowniki języka polskiego oraz zawarte w nich definicje słów	
2. Bunt młodych					
Młodość jako wartość. Spór klasyków z romantykami i pochwała młodości w *Odzie do młodości.*	2	**A. Mickiewicz, *Oda do młodości*** PROPONOWANE KONTEKSTY J. Severn, [*Pośmiertny portret Shelleya piszącego dramat „Prometeusz wyzwolony”*] Portret A. Mickiewicza z I tomu *Poezji*, Wilno 1822	– wykazuje się znajomością i rozumieniem *Ody do młodości*; rozpoznaje tematykę i problematykę utworu – interpretuje *Odę*… jako manifest młodych – odnajduje w utworze hasła i idee filomackie – odczytuje utwór w kontekście sporu romantyków z klasykami – wykorzystuje w interpretacji *Ody*… potrzebne konteksty (np. biograficzny, historyczny) – odczytuje (recytuje) utwór z właściwą dykcją i intonacją – wskazuje w utworze środki artystyczne i określa ich funkcje – dostrzega, iż budowa oparta jest na antynomii młodości i starości, wspólnoty i samotności – wskazuje cechy romantyczne i klasyczne utworu – wskazuje w utworze gatunkowe cechy ody	– wskazuje filozoficzne konteksty *Ody*… – interpretuje motywy lotu i skrzydeł, wskazując ich tradycje kulturowe – dostrzega w utworze metafory: ognia, lodu, lotu itp., *wykorzystuje ich symbolikę do pogłębionego odczytania dzieła – rozpoznaje obecność motywów antycznych i biblijnych; interpretuje ich znaczenia symboliczne – porównuje odę Mickiewicza z odą Schillera pod względem problematyki i poetyki – w interpretacji wykorzystuje wiadomości o konwencji gatunku – pisze esej na temat różnych przedstawień młodości w kulturze (także współczesnej) – szerzej przedstawia polemikę romantyków z klasykami; określa stanowiska innych – poza Mickiewiczem – uczestników tej polemiki – wskazuje cytaty z *Ody*…, które utrwaliły się w naszym języku i kulturze; interpretuje je	W ramach przygotowania do lekcji uczniowie mogą poszukać informacji o młodości Mickiewicza oraz filomatach i filaretach (przedstawić losy przyjaciół poety). ⇒

			i *interpretuje sposób ich zmodyfikowania przez Mickiewicza – interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu – rozpoznaje patos i określa jego funkcję – dostrzega apoteozę buntu i rewolucji – wie, jaki wpływ na twórczość Mickiewicza miał jego udział w towarzystwach filomatów i filaretów – rozpoznaje w utworze wartości uniwersalne, dostrzega ich związek z problematyką dzieła – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych na temat utworu – pisze rozprawkę tematycznie związaną z *Odą*…		
Bohater w poszukiwaniu wartości. **Jaskółczy niepokój młodzieńczego serca.** **Bohater na szczycie i w podziemiach.** **Etyczny wymiar czynu.**	5+*3	**J. Słowacki, *Kordian*** PROPONOWANE KONTEKSTY C.D. Friedrich, *Wędrowiec ponad chmurami* *Droga na Mont Blanc*, rycina z epoki	– wykazuje się znajomością i rozumieniem *Kordiana* – rozpoznaje tematykę i problematykę utworu oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, historycznymi itp., przedstawia genezę dzieła – streszcza utwór i analizuje jego konstrukcję – *interpretuje funkcje kompozycji utworu – rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego (akcja, bohaterowie, wątki, motywy…) – charakteryzuje *Kordiana* jako dramat romantyczny; rozpoznaje konwencje poszczególnych scen *i określa ich funkcje – rozpoznaje w utworze ironię i groteskę, określa ich funkcje – dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów, w tym: • interpretuje fragment aktu I ukazujący wewnętrzne rozterki Kordiana • wyjaśnia, w jaki sposób poeta oddał psychologiczną prawdę o młodości • interpretuje monolog Kordiana na szczycie Mont Blanc, rozpoznając w nim i odczytując elementy symboliczne • analizuje polemikę Kordiana z Prezesem, wskazując w niej dialog racji • wskazuje argumenty przedstawione przez każdą z uczestniczących w sporze stron • ocenia moralne racje Kordiana i Prezesa	– w sposób pogłębiony wyjaśnia romantyczną kategorię „trudnej młodości” – wie, czym była romantyczna „choroba wieku” i odnosi ją do biografii romantycznych oraz do postaci Kordiana – wskazuje poetyckie wykładniki artystycznego stylu J. Słowackiego – interpretuje dramat, wykorzystując kontekst historyczny, literacki i *filozoficzny – wskazuje aksjologiczną płaszczyznę utworu i dialog wartości – rozpoznaje w utworze nawiązania biblijne i *interpretuje je, określając ich funkcje w przekazie dzieła – charakteryzuje Kordiana, *wykorzystując różne konteksty literackie (np. porównując go z postacią Hamleta) – interpretuje romantyczną symbolikę góry i podziemi; odwołuje się do malarstwa romantycznego – porównuje teksty kultury (malarstwo i fragmenty Kordiana), wykorzystując różne konteksty – *w sposób pogłębiony wyjaśnia, na czym polegał tragizm Kordiana – interpretuje dramat Słowackiego jako przykład „literatury spisku” – *wyjaśnia, na czym polega ukazany w Kordianie „dramat czynu”	Wskazane obejrzenie spektaklu teatralnego. W klasach realizujących program w zakresie rozszerzonym warto podjąć dyskusję o sceniczności dramatu romantycznego oraz o teatralnych fascynacjach Słowackiego. ⇒

			• określa, jakie oskarżenia padają pod adresem Polaków i ustosunkowuje się do nich – charakteryzuje Kordiana jako bohatera romantycznego – odwołując się do tekstu, przedstawia emocje i przeżycia wewnętrzne Kordiana w poszczególnych scenach; wskazuje środki stylistyczne i językowe, którymi są oddane – dostrzega tragizm sytuacji Kordiana, wskazując jego źródła – wyjaśnia przyczyny klęski Kordiana – zabiera głos w dyskusji, czy Kordian jest bohaterem przegranym, i uzasadnia swoje zdanie – opisuje dzieło jako dramat romantyczny – odczytuje symbolikę miejsc, w których rozgrywają się poszczególne sceny – *wyjaśnia, dlaczego *Kordiana* możemy uważać za dramat historyczny, psychologiczny i historiozoficzny – *określa, jaki obraz narodu polskiego wyłania się z *Kordiana* – wyjaśnia, jak Słowacki interpretuje klęskę powstania listopadowego – *wskazuje obecne w dramacie siły, które mają wpływ na rozwój historii – wyjaśnia, jakie było romantyczne rozumienie tragizmu – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych – pisze rozprawkę (wypowiedź argumentacyjną) dotyczącą *Kordiana*, wykorzystując wiadomości z podręcznika o tej formie wypowiedzi	– *analizuje sposób ukazania w dramacie elementów historii; wskazuje służące im środki artystyczne i określa ich funkcje – *na podstawie dramatu określa, jaka była romantyczna koncepcja historii – *wyjaśnia założenia Heglowskiej filozofii dziejów – pisze recenzję obejrzanego spektaklu teatralnego (Kordiana) – *przedstawia sceniczne realizacje dramatu Słowackiego (lub ich fragmenty) i porównuje je z literackim pierwowzorem – *analizuje Kordiana jako dzieło teatralne – *rozpoznaje i analizuje indywidualny styl Słowackiego, wskazując charakterystyczne dla poety środki stylistyczne i językowe – samodzielnie poszukuje tekstów naukowych, które pozwolą mu pogłębić odczytanie dzieła	

Bohater bajroniczny i świat jego wnętrza.	1+1F +*1	**G. Byron, *Giaur*** (fragm.) PROPONOWANE KONTEKSTY T. Phillips, *Byron w stroju albańskim* J.M. Rymkiewicz, *Dlaczego romantycy umierali młodo?*	– na podstawie fragmentu określa, jaką postawę życiową reprezentuje Giaur – w postaci Giaura wskazuje cechy bohatera romantycznego – charakteryzuje Giaura jako nowy typ bohatera literackiego – *wyjaśnia termin: bohater bajroniczny – rozpoznaje obecny w utworze kult wolności, *wskazuje i interpretuje ewokujące go środki kompozycyjne, stylistyczne i językowe – czyta ze zrozumieniem esej Rymkiewicza – przetwarza i hierarchizuje informacje zawarte w tekście naukowym – rozpoznaje strukturę tekstu naukowego (główną myśl, sposób prowadzenia wywodu, argumentację) – pisze rozprawkę (np. związaną ze sposobem ukazania młodości, buntu, jednostki…) w literaturze romantycznej	– *w pogłębiony sposób charakteryzuje postać bohatera – *docieka przyczyn fascynacji Mickiewicza dziełem Byrona – *do interpretacji utworu wykorzystuje wiadomości biograficzne na temat Byrona – wskazuje w tekście środki stylistyczne i językowe służące dynamizacji obrazu poetyckiego – przedstawia powieść poetycką jako gatunek romantyczny; odwołuje się do tekstu *Giaura* – wykorzystuje tekst naukowy do pogłębionego odczytania dzieł romantycznych – w tekście J.M. Rymkiewicza wskazuje cechy eseju, *analizuje jego strukturę i sposób prowadzenia wywodu – pisze wypracowanie (*esej) na temat postawy buntu, wykorzystując utwory z różnych epok	Fakultatywna godzina na realizację tematu może być przeznaczona na poznanie innych (niż w podręczniku) fragmentów utworu (uczniowie pracują z tekstami *Giaura*).
3. Tajemnica istnienia					
Poetycki manifest romantyzmu.	1–2 +*1	**A. Mickiewicz, *Romantyczność*** PROPONOWANE KONTEKSTY H. Vernet, *Ballada o Lenorze* J.E. Millais, *Ofelia*	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu – rozpoznaje tematykę problematykę ballady oraz jej związek z programem epoki oraz zjawiskami egzystencjalnymi i estetycznymi – *w pogłębiony sposób wyjaśnia, dlaczego utwór ma charakter programowy – dostrzega w utworze cechy manifestu – wskazuje w balladzie idee i postawy romantyczne (np. ludowość, irracjonalizm, spirytualizm, indywidualizm, bunt przeciw konwencjom) – interpretuje polemikę poety ze starcem jako starcie się dwóch odmiennych światopoglądów – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego – interpretuje utwór, wprowadzając kontekst innych ballad Mickiewicza (znanych ze szkoły	– interpretuje tytuł utworu – interpretuje utwór w kontekście polemiki romantyków z klasykami – określa stanowiska innych – poza Mickiewiczem – uczestników tej polemiki – charakteryzuje i komentuje język i styl ballady *Romantyczność* jako formę romantycznego sprzeciwu wobec klasycystycznych konwencji – analizuje funkcje znaków przestankowych – wyjaśnia, w jaki sposób romantycy postrzegali szaleństwo – charakteryzuje główne prądy filozoficzne epoki i rozpoznaje ich echa w utworze – *wykorzystuje konteksty filozoficzne, objaśniając romantyczny sposób widzenia świata wpisany w balladę – odczytuje dzieła malarstwa romantycznego jako kontekst ballady	Proponowany kontekst muzyczny: F. Chopin, *Nokturn Fis-dur* op. 15 nr 2. (Nokturn jako „muzyka nocy”.) ⇒

			podstawowej) – interpretuje czas i miejsce wydarzeń, odczytuje ich symbolikę – *określa, na czym polega nowatorstwo kreacji bohaterki – interpretuje motto, wskazując związki romantyków z Szekspirem – *w dłuższym komentarzu do ballady wykorzystuje wiadomości historyczne i biograficzne – w tekście ballady wskazuje środki językowe (leksykalne, słowotwórcze, fleksyjne, składniowe) i je klasyfikuje – wskazuje w tekście archaizmy, regionalizmy i elementy stylu potocznego – przedstawia balladę jako gatunek synkretyczny (odwołuje się do tekstu) – *odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w utworze	– porównuje balladę *Romantyczność* z innymi balladami Mickiewicza, znanymi ze szkoły podstawowej – *dokonuje interpretacji porównawczej ballady *Romantyczność* z inną balladą Mickiewicza, znaną ze szkoły podstawowej – wskazuje w tekście elementy stylu potocznego – wyjaśnia, dlaczego romantycy włączali do swoich utworów elementy stylu potocznego, regionalizmy i prowincjonalizmy	
Ballada – pierwsza forma romantyczna. **Romantyczny świat duchów i wyzwolonej wyobraźni.**	1	**A. Mickiewicz, ballady, np. *Lilie*, *Świteź*, *Świtezianka*** (przypomnienie ze szkoły podst.) PROPONOWANE KONTEKSTY Ilustracje do cyklu *Ballady i romanse* A. Mickiewicza (różnych autorów); romantyczne malarstwo pejzażowe (np. C.D. Friedrich) oraz zawierające motywy niesamowitości i grozy (np. H. Füssli, H. Vernet, F. Goya) baśnie braci Grimm i H.Ch. Andersena (przypomnienie ze szkoły podst.)	– wykazuje się znajomością i rozumieniem przynajmniej 3 ballad Mickiewicza poznanych w szkole podstawowej – rozpoznaje tematykę i problematykę ballad oraz ich związek z programem romantyzmu – interpretuje ballady, wskazując w nich elementy typowe dla romantycznego widzenia świata – wskazuje cechy ballady romantycznej (synkretyzm rodzajowy, ludowość, śpiewność, nastrojowość, tajemniczość, „cudowność”) – rozpoznaje sposoby kreowania w balladach świata przedstawionego (czas i miejsce, bohaterowie, wydarzenia) – charakteryzuje romantyczne widzenie natury (i jej funkcje w balladzie) – przedstawia romantyczny świat duchów i jego funkcję w balladach oraz innych tekstach kultury – *interpretuje obrazy zawierające motywy tajemnicze i irracjonalne, np. *Dwaj mężczyźni obserwujący księżyc* Friedricha, *Koszmar* Füssliego – wyjaśnia, na czym polega ludowość ballad (folkloryzm) – *wyjaśnia, jaką rolę odegrały Mickiewiczowskie *Ballady i romanse* w kształtowaniu się polskiego	– na podstawie ballad wskazuje nowe, pozarozumowe sposoby poznania świata – określa filozoficzne podstawy romantycznego widzenia natury – w swych wypowiedziach poprawnie używa terminów: mistycyzm, spirytualizm, metafizyka, irracjonalizm – analizuje konstrukcję narratora w balladach romantycznych – na podstawie ballad wyjaśnia, jaki obraz ludu stworzyli romantycy – *na podstawie ballad Mickiewicza wskazuje powiązania wartości etycznych (przekaz) i estetycznych (poetyka utworu) – wyjaśnia źródła romantycznego odrzucenia rozumu i poszukiwania innych sposobów poznania świata – podaje przykłady romantycznego zainteresowania baśniami, legendami i podaniami ludowymi (także kulturą ludową) oraz mitami – *wskazuje związek romantycznych ballad z mitologią Północy, a także z wyobraźnią mityczną i baśniową – *syntetyzuje wiadomości na temat źródeł i zasad etyki obecnej w utworach wczesnego romantyzmu	Proponowany kontekst muzyczny: F. Chopin, *Nokturn Fis-dur* op. 15 nr 2. Nokturn jako „muzyka nocy”. Godzina fakultatywna może być przeznaczona na przedstawienie nocy jako motywu romantycznego lub baśniowych (ludowych) inspiracji wczesnego romantyzmu. Informacje z podręcznika uczniowie poszerzą o samodzielnie ⇒ znalezione materiały (do zaprezentowania na lekcji).

		M. Janion, *Wyzwolenie wyobraźni* baśnie braci Grimm i H.Ch. Andersena (przypomnienie ze szkoły podst.)	romantyzmu – rozpoznaje w tekstach środki stylistyczne i językowe; określa ich funkcje – wyszukuje i przetwarza informacje z tekstu naukowego – tworzy wypowiedzi argumentacyjne na temat ballad (ustne i pisemne); formułuje tezy i uzasadnia je, odwołując się do tekstów – pisze: definicje, notatkę syntetyzującą – pisze rozprawkę na temat utworów, w których wyraz znalazła prawda, że „nie masz zbrodni bez kary” – przedstawia wpisane w ballady wartości uniwersalne, określa ich związek z problematyką dzieł	– *pisze interpretację porównawczą wybranych ballad – poszukuje literatury naukowej w celu pogłębienia odczytania ballad – (F) realizuje projekt edukacyjny: gromadzi materiały na temat ballad Mickiewicza (i innych), interpretuje dzieła, wykorzystując różne konteksty, przygotowuje prezentację (w tym – inscenizację ballady)	
Nocne sny i koszmary.	*1	***J.W. Goethe, *Król olch*** PROPONOWANE KONTEKSTY romantyczne malarstwo zawierające motywy niesamowitości i grozy (np. H. Füssli, H. Vernet, F. Goya) znany film grozy (lub fragm.)	– *interpretuje balladę, rozpoznając jej konwencję – *przedstawia tematykę i problematykę utworu, wskazując jej związek z romantycznym widzeniem świata – *rozpoznaje sposób wykreowania świata przedstawionego i określa jego funkcję – *przedstawia romantyczny świat nadprzyrodzony i jego funkcję w balladzie – *wyjaśnia terminy: oniryczność, wyobraźnia oniryczna, – *rozpoznaje w tekście środki stylistyczne i określa ich funkcje – *dostrzega romantyczne źródła nurtu grozy we współczesnej kulturze (w literaturze i filmie) – *podaje cechy filmu grozy (horroru) i wskazuje je w znanych dziełach	– *wskazuje różne przejawy subiektywizmu w literaturze i malarstwie; wskazuje różnicę tworzywa i podobieństwo idei – *analizuje język i styl ballady – *wskazuje stylistyczne i wersyfikacyjne wykładniki emocjonalności wiersza – *porównuje teksty kultury (poezję, malarstwo, muzykę) w różnych kontekstach – *wyjaśnia, dlaczego wyobraźnię romantyków klasycy uważali za chorobliwą – *pisze recenzję wybranego horroru, uwzględniając właściwości gatunku	Proponowany kontekst muzyczny: F. Schubert, *Król olch*
Niesamowitość i groza. Literatura gotycka.	*1–2	*E.A. Poe, Portret owalny PROPONOWANE KONTEKSTY wybrane portrety romantyczne romantyczne malarstwo zawierające motywy	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem treści utworu; przedstawia jego temat i problematykę – *rozpoznaje konwencję literacką opowiadania – *wskazuje kompozycyjne i literackie źródła efektu niesamowitości i grozy – *rozpoznaje sposoby wykreowania świata przedstawionego, określa charakter i funkcję narratora – *interpretuje utwór, wykorzystując różnorodne konteksty (filozoficzny, kulturowy itp.)	– *przedstawia funkcjonowanie motywu „żyjącego” portretu w kulturze (literaturze i filmie) – *porównuje różne teksty kultury (np. portret malarski i opisany w opowiadaniu Poego) – *wskazuje specyficzne cechy portretu romantycznego – *poszukuje informacji na temat E.A. Poego i jego twórczości – *wykorzystuje informacje z tekstów naukowych	⇒

		niesamowitości i grozy M. Janion, *Wyzwolenie wyobraźni*	– *w interpretacji przedstawia propozycję odczytania utworu, formułuje argumenty na podstawie tekstu i kontekstów – *formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych – *rozpoznaje motyw portretu doskonałego, będącego podstawą zamysłu dzieła – *interpretuje wybrane portrety romantyczne, uwzględniając specyfikę dzieła malarskiego – *wyjaśnia terminy: gotycyzm, literatura gotycka	w celu pogłębienia odczytania utworu – *przedstawia propozycję odczytania utworu, wskazując w tekście miejsca, które mogąc je uzasadnić – *wykorzystuje tekst naukowy (M. Janion) w interpretacji utworu literackiego i dzieła sztuki	
Mędrca szkiełko i oko. Styl naukowy i jego cechy.	1		– wyjaśnia pojęcie stylu i rozumie jego znaczenia w tekście – wyjaśnia pojęcie stylu funkcjonalnego – wymienia style funkcjonalne polszczyzny i przedstawia zasady ich stosowania – wymienia cechy stylu naukowego – rozpoznaje styl naukowy (w tekście) i wskazuje jego charakterystyczne cechy – wymienia podstawowe typy (gatunki) tekstów napisanych stylem naukowym – odróżnia styl naukowy od jego popularnonaukowej odmiany, wskazuje cechy każdego z nich	– definiuje pojęcia: styl funkcjonalny, styl artystyczny, użytkowy, indywidualny, typowy, nieoficjalny, oficjalny – analizuje styl wskazanego tekstu naukowego – wskazuje środki językowe służące osiągnięciu podstawowych cech stylu naukowego (abstrakcyjność, precyzyjność, bezosobowość, obiektywizm itp.), wskazuje je w czytanych tekstach – *przedstawia spójną, syntetyczną charakterystykę wskazanego tekstu naukowego	
Jak przygotować bibliografię i przypisy?	1		– wyjaśnia, czym są przypis i bibliografia – wymienia elementy przypisu i ich kolejność – sporządza przypisy (książka jednego i kilku autorów, artykuł w pracy zbiorowej, artykuł w czasopiśmie, źródło internetowe) – zna skróty i sformułowania stosowane w przypisach – poszukuje literatury na wskazany temat (np. dotyczący wczesnego romantyzmu, stylu naukowego itp.); sporządza bibliografię	– rozróżnia przypisy bibliograficzne i wyjaśniające – porównuje różne warianty sporządzania przypisów	Zadanie samokształceniowe dla uczniów: opracowanie bibliografii wskazanego zagadnienia.
4. Miłość					
Jak wyrazić miłość?	1+1F+*1	**A. Mickiewicz, *Rozmowa*, *Dobranoc***	– analizuje utwory należące do romantycznej liryki miłosnej: • wskazuje dominantę kompozycyjną każdego z wierszy • określa rodzaj liryki, sytuację liryczną, kreację podmiotu lirycznego, nadawcy itp.	– wykorzystuje do interpretacji kontekst macierzysty wiersza (w tym – kontekst biograficzny) – na podstawie tekstów określa cechy romantycznego języka miłości – *dokonuje spójnej analizy i interpretacji utworów – charakteryzuje „ja” liryczne omawianych wierszy	Godzina fakultatywna może zostać wykorzystana na wprowadzenie kontekstu interpretacji liryki romantycznej

			• formułuje hipotezę interpretacyjną i znajduje w tekście miejsca na jej poparcie • rozpoznaje gatunek literacki i jego związek z charakterem utworu • rozpoznaje środki stylistyczne i określa ich funkcje – lokalizuje utwory wśród tendencji i zjawisk literatury romantycznej – definiuje terminy: sonet, erotyk – *wskazuje w utworach elementy sentymentalne i romantyczne – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych za pomocą odpowiednich konstrukcji – swoje wnioski ujmuje w formę rozprawki	– przedstawia i porównuje różne sposoby wyrażania miłości w literaturze; odwołuje się do znanych utworów z różnych epok – swoje wnioski ujmuje w formie wypowiedzi argumentacyjnej lub *eseju – *porównuje sonety Mickiewicza z sonetami Petrarki, Morsztyna i innych poetów (pod względem budowy i kompozycji)	w poezji śpiewanej, np. W. Warska, W *Weronie*, C. Niemen, *Dobranoc*.
Miłość ponad wszystko. Ogień i łzy Wertera. **Między sentymentalizmem a romantyzmem.**	2+*1	**W. Goethe, *Cierpienia młodego Wertera*** (fragm. lub cały utwór) PROPONOWANE KONTEKSTY L.F. Schnorr von Carolsfeld, *Upadek ze skały* M. Piwińska, *Bunt zakochanych*	– wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu Goethego, rozpoznaje jego tematykę i problematykę – sytuuje utwór wśród tendencji i zjawisk literatury europejskiej XVIII wieku – charakteryzuje postać Wertera, odwołując się do treści utworu (przytaczając cytaty) – opisuje jego uczucia i przeżycia wewnętrzne – analizuje źródła cierpień bohatera – określa przyczyny jego osamotnienia – wskazuje cechy sentymentalne i romantyczne bohatera i powieści – określa źródła tragizmu bohatera – analizuje obrazy przyrody, odnosząc je do stanów psychicznych bohatera – analizuje relacje Wertera z naturą i innymi ludźmi – na podstawie powieści wyjaśnia (*definiuje) terminy: powieść epistolarna, werteryzm, kochanek sentymentalny, kochanek romantyczny, romantyczny indywidualizm – *charakteryzuje powieść epistolarną jako gatunek literacki; wskazuje jej miejsce w literaturze europejskiej – charakteryzuje wzorzec miłości przedstawionej w utworze	– charakteryzuje bohatera werterowskiego (jako nowy typ bohatera literackiego) – odwołując się do utworu wyjaśnia pojęcie bólu istnienia (*Weltschmerz) – wymienia lektury Wertera i przedstawia związany z nimi przekaz – wskazuje związki formy powieści i sposobu prowadzenia narracji z przesłaniem utworu – interpretuje treści symboliczne utworu – *syntetycznie charakteryzuje wpisany w utwór obraz świata, społeczeństwa, natury – *wskazuje związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych – *interpretuje powieść w kontekście filozoficznym (odwołuje się do romantycznych koncepcji bytu i natury) – w sposób syntetyczny przedstawia romantyczną koncepcję miłości – opracowuje portrety psychologiczne bohaterów – porównuje systemy wartości Wertera i Alberta – *analizuje przyczyny popularności powieści – *porównuje język listów romantycznych z językiem współczesnych e-maili (lub SMS-ów) – wskazuje językowe i stylistyczne wykładniki emocjonalności	⇒

			– wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (w tym: biograficzny, literacki, kulturowy, *filozoficzny) – wykorzystuje kontekst romantycznej epistolografii miłosnej (np. listy Z. Krasińskiego do D. Potockiej) – interpretuje fragmenty *Cierpień młodego Wertera*, *odnajdując w nim cechy typowe dla epistolografii romantycznej – śledzi funkcjonowanie w utworze motywu serca i określa jego funkcje – wskazuje nieszczęśliwą miłość jako ważny składnik biografii romantycznej – tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: wypowiedź argumentacyjna, rozprawka, notatka syntetyzująca – stosuje zasady poprawności językowej w tworzeniu własnych tekstów – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, wykorzystuje zawarte w nim informacje do pogłębienia odczytania dzieła	– wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji i składni w analizie tekstu utworu – rozumie rolę szyku wyrazów w zdaniu (i jego funkcję w budowaniu znaczeń) – *rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny dzieła (*Cierpień młodego Wertera*) – *sięga do literatury naukowej (w tym – samodzielnie znalezionych pozycji), by pogłębić zrozumienie utworu – *wykorzystuje tekst naukowy w interpretacji utworu literackiego i dzieła sztuki	
Miłość romantyczna i książki zbójeckie.	3+*1	**A. Mickiewicz, IV część *Dziadów*** (utwór czytany w całości) **A. Mickiewicz, II część *Dziadów*** (przypomnienie ze szkoły podstawowej) PROPONOWANE KONTEKSTY M. Białoszewski, *O tym Mickiewiczu jak go mówię* M. Piwińska, *Bunt zakochanych*	– wykazuje się znajomością i rozumieniem IV części *Dziadów* – rozpoznaje tematykę i problematykę utworu, sytuując go wśród tendencji i zjawisk literatury europejskiej XVIII wieku – przedstawia miejsce, scenerię i czas akcji utworu; określa ich funkcje i porównuje z II częścią *Dziadów* – charakteryzuje postać Gustawa jako kochanka romantycznego – określa cechy miłości romantycznej, przytacza właściwe cytaty – w dyskusji Pustelnika i Księdza wskazuje racje wynikające z dwóch różnych światopoglądów – dostrzega w utworze obecność prądów i postaw ważnych dla romantyzmu (m.in. mistycyzm, spirytualizm, irracjonalizm, wiara w obecność świata nadprzyrodzonego) – dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów: • rozpoznaje sposoby kreowania świata	– interpretuje kreację Gustawa (nieszczęśliwego kochanka), wskazując w niej cechy romantyczne i sentymentalne – porównuje Gustawa z bohaterami II części *Dziadów* – odnosi pojęcie werteryzmu do postaci Gustawa – wskazuje i komentuje lektury Gustawa; *interpretuje motyw *książek zbójeckich* – samodzielnie analizuje język i styl monologów Gustawa – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl utworu – interpretuje IV cz. *Dziadów* jako utwór o dążeniu do poznania natury rzeczy (*dostrzega płaszczyznę epistemologiczną dzieła) – rozpoznaje obecność w utworze motywów biblijnych, określa ich funkcje – interpretuje funkcjonowanie w utworze romantycznego motywu szaleństwa (*wprowadza konteksty literackie) – *rozpoznaje w utworze aluzje literackie i określa ich	Jako kontekst można wprowadzić fragmenty dostępnej opery (dla porównania budowy z dramatem Mickiewicza). Funkcjonalne będzie także obejrzenie spektaklu *Ślubów panieńskich* A. Fredry jako ⇒ kontrapunktu cierpień miłosnych Gustawa (magnetyzm serca – „na wesoło”).

			przedstawionego, interpretuje je i wartościuje • wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje • rozpoznaje tragizm, patos, ironię, autoironię; wskazuje ich wartościujący charakter • przedstawia i interpretuje elementy symboliczne – wskazuje stylistyczne i językowe wykładniki zmieniających się uczuć Gustawa – wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (w tym: biograficzny, literacki, kulturowy, *filozoficzny) – określa wpisaną w utwór wizję świata; odnosi ją do przekazu II części *Dziadów* – *porównuje sposoby ukazania miłości tragicznej w dziełach literackich różnych epok – *przedstawia (jako kontekst) romantyczną koncepcję magnetyzmu serc – rozpoznaje utwór jako dramat romantyczny, wskazuje charakterystyczne cechy (odnosi także do II części *Dziadów*), *porównuje z operą – *wskazuje analogie kompozycyjne II i IV części *Dziadów* – czyta ze zrozumieniem teksty Białoszewskiego i Piwińskiej; wykorzystuje zawarte w nich informacje do pogłębienia odczytania utworu – pisze wypracowanie (rozprawkę, wypowiedź argumentacyjną) zawierającą wnioski z interpretacji utworu	znaczenie – wykorzystuje informacje z różnych źródeł (*w tym – znalezione samodzielnie) do pogłębionego odczytania IV cz. *Dziadów* – *wyjaśnia, jakie miejsce zajmowała miłość w romantycznej filozofii życia – *wskazuje w utworze związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych – *na podstawie utworu analizuje romantyczne związki poezji i muzyki	

5. Wędrowcy w świecie natury					
Wędrowiec, tułacz, pielgrzym… **Bohater *Sonetów krymskich* Adama Mickiewicza.** **Romantyczne widzenie natury.** **Topos podróży.**	2+1F+*1	**A. Mickiewicz, *Sonety krymskie*** (wybór, np. ***Stepy akermańskie*, *Droga nad przepaścią w Czufut-Kale*, *Burza***) PROPONOWANE KONTEKSTY romantyczne malarstwo, np.: E. Delacroix, *Kobiety algierskie*; C.D. Friedrich, *Kredowe skały na Rugii*; W. Wańkowicz, *Mickiewicz na Judahu skale*; J.N. Głowacki, *Widok wyjścia z Doliny Kościeliskiej*; W. Turner, *Ostenda*, *Szybkość, para i deszcz*; I. Ajwazowski, *Dwumasztowiec „Merkury”*; T. Géricault, *Tratwa „Meduzy”* itp. J. Bachórz, [*Motywy*	– wykazuje się znajomością i rozumieniem *Sonetów krymskich*, rozpoznaje ich tematykę i problematykę – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i przestrzeń, ja liryczne, bohaterowie, sytuacja liryczna, wydarzenia) – wymienia najważniejsze krajobrazy fascynujące romantyków: step, Orient (np. Krym), góry, morze; określa ich symbolikę – opisuje romantyczne krajobrazy na podstawie czytanych utworów, dostrzegając ich charakterystyczne cechy – wskazuje symboliczne sensy i wartości związane z ulubionymi krajobrazami romantycznymi (egzotyzm, magia, źródło wiedzy, wzniosłość, wolność, obecność Boga, przeznaczenie, przechodzenie na „drugą stronę” itp.), a także z motywami takimi jak: burza, wiatr, zachód słońca, gwiazdy itp. – charakteryzuje podmiot liryczny *Sonetów krymskich* – podróżnika, pielgrzyma, tułacza, ale także filozofa i artystę – w kreacji podmiotu lirycznego *Sonetów*… wskazuje cechy bohatera romantycznego – dokonuje analizy i interpretacji wybranych sonetów, *uwzględniając ich cechy gatunkowe oraz specyficzne dla cyklu Mickiewiczowskiego – *porównuje (pod względem budowy, kompozycji, cech językowych, przekazu) sonety Mickiewicza i utwory powstałe w innych epokach (np. baroku) – wskazuje charakterystyczne środki artystyczne występujące w *Sonetach*… i określa ich funkcje – wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa i składni w analizie i interpretacji wybranych sonetów – wskazuje w sonetach orientalizmy językowe i kulturowe i określa ich funkcje – wyjaśnia, czym był romantyczny orientalizm, podając przykłady	– *omawia filozoficzne podstawy romantycznego widzenia natury (np. filozofia Schellinga) – *w krajobrazach romantycznych dostrzega filozoficzną jedność ducha i materii, a także relacje jednostki i świata – na podstawie analizowanych utworów ukazuje relacje między artystą a naturą – *w sposób pogłębiony odczytuje sensy symboliczne i metaforyczne wierszy – wykorzystuje informacje i opinie zawarte w literaturze naukowej do analizy i interpretacji wierszy – wskazuje motywy akwatyczne w czytanych utworach i określa ich funkcje – *dokonuje samodzielnej pełnej analizy i interpretacji wybranego sonetu – wykorzystuje różnorodne konteksty (filozoficzne, malarskie itp.) – porównuje na konkretnych przykładach, w jaki sposób te same idee zostały ukazane w różnych tworzywach (np. w literaturze i malarstwie) – wyjaśnia, dlaczego podróż jest nieodłącznym elementem biografii romantycznej – rysuje mapy podróży Mickiewicza, Słowackiego, Norwida i innych postaci romantycznych – przygotowuje prezentację na temat podróży romantycznych, wykorzystuje różne źródła informacji, w tym internet – *indywidualnie lub zespołowo (metodą projektu edukacyjnego) przygotowuje gazetkę szkolną (jednodniówkę) tematycznie związaną z motywami podróży w literaturze, malarstwie i muzyce romantyzmu: • pisze artykuł (reportaż, komentarz, notatkę prasową) • zamieszcza zdjęcia z ilustracjami • nadaje trafne tytuły, śródtytuły, dopisuje zapowiedź itp.	Dodatkowa godzina (fakultatywna) proponowana na wprowadzenie lub prezentację efektów projektu edukacyjnego. ⇒

		akwatyczne: morze]	– wykorzystuje w interpretacji *Sonetów*… potrzebne konteksty (biograficzny, literacki, kulturowy, egzystencjalny) – wskazuje symboliczne sensy, jakie miał dla romantyków motyw podróży (np. topos życia jako wędrówki) – na podstawie utworów literackich i dzieł malarskich przytacza różne ujęcia motywu podróży i związane z nim obrazy (np. pielgrzym, tułacz, żeglarz, kozak pędzący na koniu po stepie, podróżnik wspinający się na szczyty gór) – interpretuje dzieła malarskie, uwzględniając specyfikę ich tworzywa i konteksty epoki – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje – analizuje zamieszczoną w podręczniku przykładową interpretację sonetu *Droga nad przepaścią w Czufut--Kale* – *pisze pracę (wypowiedź argumentacyjną) na temat romantycznego motywu podróży zawierającą samodzielne wnioski interpretacyjne	• wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty, stosuje kryteria poprawności językowej • dokonuje adiustacji tekstu, wykorzystuje program komputerowy (edytor) umożliwiający łamanie strony itp.	
Smutek o zachodzie słońca. Hymn i elegia.	1	**J. Słowacki, *Hymn*** PROPONOWANE KONTEKSTY rysunki Słowackiego; malarstwo romantyczne związane z morzem, np.: W. Turner, *Ostenda*; I. Ajwazowski, *Dwumasztowiec „Merkury”*; T. Géricault, *Tratwa „Meduzy”*	– wykazuje się znajomością i rozumieniem *Hymnu*, określa jego temat i problematykę – interpretuje utwór: • wskazuje dominantę kompozycyjną • formułuje hipotezę interpretacyjną i znajduje w tekście miejsca na jej poparcie • określa rodzaj liryki, sytuację liryczną, sposób wykreowania świata przedstawionego • charakteryzuje kreację podmiotu lirycznego • wyodrębnia obrazy poetyckie i określa ich metaforyczne znaczenie • analizuje gatunek literacki i jego związek z charakterem utworu • rozpoznaje środki stylistyczne i określa ich funkcje • interpretuje treści symboliczne – rozpoznaje treści religijne i mistyczne – wskazuje językowe i stylistyczne wykładniki lirycznej „rozmowy z Bogiem” – wskazuje i analizuje poetyckie sposoby budowania nastroju	– wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (w tym biograficzny, egzystencjalny, malarski) – porównuje literackie i malarskie sposoby przedstawienia morza; uwzględnia specyfikę tworzywa dzieł – wskazuje stylistyczne i językowe środki tworzące warstwę brzmieniową wiersza, wyjaśnia rolę intonacji – *rozpoznaje prozodyczne elementy stylu (rytmizację i intonację); określa ich funkcje w utworze Słowackiego – analizuje relacje między „ja” lirycznym a Bogiem, wskazuje poetyckie sposoby ich ukazania – przedstawia indywidualne cechy stylu Słowackiego, wskazuje indywidualizmy językowe – *ocenia wartość stylistyczną i znaczeniową indywidualizmów językowych Słowackiego – na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów przedstawia podróże Słowackiego i ich	⇒

		J. Bachórz, [*Motywy akwatyczne: morze*]	– interpretuje symbolikę motywu wędrowca – charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu jako kreację bohatera romantycznego – poprawnie używa w swoich wypowiedziach wyrazów: mistycyzm, mistyczny, mistyk, mistyka	literackie reminiscencje	
***Opowieść morskiego wilka.**	*1	***Samuel Coleridge** ***Pieśń o starym żeglarzu*** (fragment) PROPONOWANE KONTEKSTY G. Doré, ilustracje do wydania utworu	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu, określa jego temat i problematykę – *interpretuje utwór, wykorzystując wiedzę o twórczości angielskich Poetów Jezior – *rozpoznaje stylizację na średniowieczną balladę, wskazuje charakterystyczne cechy – *analizuje formę literacką i jej związek z tematem utworu – *określa sposób wykreowania świata przedstawionego – *charakteryzuje kreację narratora – *rozpoznaje środki stylistyczne i określa ich funkcje – *interpretuje treści symboliczne i alegoryczne – *uzasadnia, że wiersz zawiera treści mistyczne – *rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne	– *analizuje sposób ukazania w wierszu natury i relacji z nią człowieka – *określa funkcję obecnych w wierszu motywów piękna, miłości i harmonii – *dostrzega funkcjonowanie w wierszu motywów franciszkańskich – *porównuje obraz morza w wierszu Coleridge'a i innych poznanych utworach romantycznych oraz w malarstwie	
Jak wyrazy wędrują po języku? Zmiany znaczeniowe wyrazów.	1		– wymienia rodzaje zmian znaczeniowych (rozszerzenie, zawężenie, przesunięcie znaczenia) wyrazów i ilustruje je przykładami – rozpoznaje zmiany znaczeniowe podanych wyrazów – wykorzystuje słowniki dawnej polszczyzny do określenia zmian znaczeniowych wyrazów – *wskazuje różnicę między etymologicznym a realnym znaczeniem wyrazu	– szerzej analizuje przekształcenia znaczeń wskazanych wyrazów – *wyjaśnia różnicę między etymologicznym a realnym znaczeniem wyrazu	

6. „Ja” Narodziny indywidualizmu					
Wobec kosmosu. Liryki lozańskie.	1	**A. Mickiewicz, *Nad wodą wielką i czystą* PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo romantyczne ukazujące motyw wody, np.: W. Turner, *Ostenda*; I. Ajwazowski, *Dwumasztowiec „Merkury”*	– wykazuje się znajomością i rozumieniem wiersza, określa jego temat i problematykę – interpretuje liryk, wykorzystując potrzebne konteksty (np. biograficzny, *filozoficzny, egzystencjalny, literacki) – przedstawia budowę i kompozycję wiersza (strofy, układ rymów, paralelizmy składniowe) – rozpoznaje w wierszu środki wyrazu artystycznego i przedstawia ich funkcje – dostrzega i wyjaśnia metaforyczność obrazów poetyckich w wierszu, – interpretuje symbolikę wody, odbicia, gromu – syntetycznie przedstawia symboliczne sensy, jakie miał dla romantyków motyw podróży (np. topos życia jako wędrówki) – przedstawia najważniejsze informacje o lirykach lozańskich – *znajduje i odczytuje inny wiersz zaliczany do liryków lozańskich, określa jego problematykę	– interpretuje budowę i kompozycję wiersza (strofy, układ rymów, paralelizmy składniowe) – *w sposób pogłębiony odczytuje sensy symboliczne i metaforyczne wiersza; analizuje symbolikę trwania i przemijania – wykorzystuje konteksty malarskie do interpretacji wiersza – porównuje sposoby przedstawienia i symboliczne znaczenia wody w poezji i w malarstwie – samodzielnie znajduje materiały o lirykach lozańskich, wykorzystuje znalezione w nich informacje – *przedstawia propozycję interpretacji innego wiersza zaliczanego do liryków lozańskich – dostrzega różnice między przedstawieniem natury w *Sonetach krymskich* i lirykach lozańskich	
Poemat dygresyjny i ironia romantyczna. Wszechmoc autora.	1+*1	**J. Słowacki, *Beniowski*** (fragm.) PROPONOWANE KONTEKSTY wybrane portrety romantyczne, np. E. Delacroix, *Chopin*; E. Delacroix, *Autoportret*	– określa tematykę i problematykę czytanych fragmentów – określa, kim jest osoba mówiąca w utworze – rozpoznaje obecność ironii – wyjaśnia, na czym polega ironia romantyczna – wskazuje charakterystyczne cechy poematu dygresyjnego – wyjaśnia, czym jest oktawa, odwołując się do tradycji literackiej – wskazuje konteksty potrzebne do interpretacji utworu; *poszerza je o samodzielnie znalezione informacje – rozpoznaje w tekście środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – wyjaśnia, czym jest polemika literacka; odnajduje jej elementy we fragmentach *Beniowskiego* – na podstawie czytanych fragmentów	– wskazuje w tekście środki służące ironii romantycznej – analizuje sposób przedstawienia (wykreowania) przez Słowackiego własnego wizerunku – w czytanych fragmentach utworu – podaje przykłady rozbijania w *Beniowskim* konwencji literackiej – wskazuje związki poematu dygresyjnego z eposem – wyjaśnia, na czym polega romantyczny charakter utworu – przedstawia analizę psychologiczną postaci ukazanej na wybranym portrecie romantycznym – *porównuje sposób przedstawienia siebie przez autora dzieła w *Beniowskim* i na wybranym autoportrecie romantycznym – *porównuje teksty kultury (portrety romantyczne	Lekcja może być poszerzona o inne (niż w podręczniku) fragmenty *Beniowskiego*, samodzielnie znalezione przez uczniów lub wskazane przez nauczyciela. ⇒

			i *samodzielnie znalezionych materiałów przedstawia program poetycki Słowackiego – analizuje wybrane portrety romantyczne jako dzieła sztuki malarskiej	i fragmenty *Beniowskiego*), uwzględniając różnorodne konteksty	
Ironia Norwida.	1	**C. Norwid, *Marionetki***	– wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu, określa jego temat i problematykę – interpretuje wiersz, nawiązując do toposu świata jako teatru – wyjaśnia, dlaczego świat nudzi poetę – wskazuje w utworze charakterystyczne cechy stylu Norwida – rozpoznaje w wierszu ironię i wskazuje jej funkcje – charakteryzuje budowę i kompozycję wiersza – przedstawia Norwida jako „ostatniego poetę romantycznego i pierwszego poetę nowoczesnego” – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych za pomocą odpowiednich konstrukcji – tworzy spójne wypowiedzi w różnych formach gatunkowych: notatka syntezująca, hasło encyklopedyczne, rozprawka	– dokonuje interpretacji wiersza, wykorzystując potrzebne konteksty (np. biograficzny, kulturowy) – określa charakterystyczne cechy ironii Norwida; wskazuje autoironię i jej funkcje – przedstawia wpisany w wiersz portret artysty i jego relacje ze światem – rozpoznaje i charakteryzuje charakterystyczne cechy stylu Norwida – porównuje biografię Norwida z życiem Mickiewicza i Słowackiego, wyciąga wnioski	
Portrety nieskłamane.	*1	**C. Norwid, **Czarne kwiaty*** (fragm.)	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu, określa tematykę i problematykę czytanych fragmentów – *interpretuje metaforyczny charakter tytułu utworu – *wykorzystuje do odczytania utworu potrzebne konteksty (historyczny, biograficzny, literacki) – *rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego utworu – *na podstawie poznanych fragmentów wnioskuje, kim dla Norwida jest wybitny człowiek – *wskazuje w tekście charakterystyczne środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – *wskazuje specyficzne dla Norwida sposoby używania znaków przestankowych (np. wielokropka) – *wskazuje w utworze charakterystyczne cechy stylu Norwida	– *analizuje sposoby ukazania sportretowanych w utworze postaci – *syntetyczne wyjaśnia, jak Norwid postrzega genialnego artystę – *porównuje sposób przedstawienia artysty przez Norwida we fragmentach *Czarnych kwiatów* i w wierszu *Marionetki* – *rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne; określa ich związek z problematyką utworu – *wskazuje niedopowiedzenia jako charakterystyczną cechę stylu Norwida; określa ich funkcje – *rozpoznaje i charakteryzuje charakterystyczne cechy stylu Norwida	
Ja. Szczerość i maski.	*1+1F	**J. Słowacki, **List do matki*** (fragment)	– *interpretuje fragment listu jako przykład epistolografii romantycznej – *wyjaśnia, co Słowacki chciał zamanifestować swym	– *wyjaśnia, czym był romantyczny indywidualizm i w czym się przejawiał; przywołuje przykłady – *wyjaśnia, dlaczego Słowackiego nazywa się	Proponowany kontekst: moda epoki romantyzmu – na

		PROPONOWANE KONTEKSTY R. Przybylski, *Ubranie jako tekst* portrety (i autoportrety) romantyczne ***S. Mrożek, *Z cyklu „Ja”*** 	utworem – (F) wymienia charakterystyczne elementy mody romantycznej, wiążąc ją ze zjawiskiem dandyzmu – (F) podaje przykłady postaci, które nadawały ton epoce (Byron, Chopin, Sand, Liszt, Baudelaire) – *wyjaśnia, czym jest indywidualny styl autora lub utworu, odnosząc te pojęcia do konkretnych przykładów – (F) pisze wypowiedź argumentacyjną na temat sposobów podkreślania własnej indywidualności – (F) pisze sprawozdanie z koncertu, pokazu mody – *na wybranym przykładzie charakteryzuje portret romantyczny – *porównuje autoportret artysty przedstawiony w liście Słowackiego – z wybranym autoportretem malarskim – *zabiera głos w klasowej dyskusji na temat wartości indywidualizmu we współczesnym świecie: „Podkreślać swą indywidualność – czy utożsamiać się z tłumem?” – *rozpoznaje humor i ironię w rysunkach Mrożka; odczytuje jego funkcję – *odczytuje cykl rysunkowy Mrożka, uwzględniając specyfikę tej dziedziny sztuki – *odnosi wymowę cyklu rysunkowego Mrożka do postawy romantycznego indywidualizmu	bajronistą – (F) wyjaśnia, odwołując się do tekstu Przybylskiego i podając przykłady, co to znaczy, że ubranie jest tekstem – (F) odnosi wyrażenie „indywidualny styl” do różnych postaci i różnych dziedzin (muzyki, literatury, mody, bycia) – *wyjaśnia, na czym polega indywidualny styl autorów romantycznych, np. Słowackiego, Fredry, Norwida – *pisze pracę w dowolnej formie na temat: „Samotność i indywidualność” – (F) pisze recenzję z koncertu muzyki romantycznej – *interpretuje portrety romantyczne, uwzględniając kontekst romantycznego indywidualizmu – *wskazuje funkcje groteski w sztuce współczesnej – *wskazuje sposoby funkcjonowania tradycji romantycznej w kulturze współczesnej (na podstawie cyklu Mrożka) – *w różnych źródłach poszukuje informacji na temat relacji między Słowackim i Mickiewiczem	podstawie ilustracji samodzielnie znalezionych przez uczniów. Godzina fakultatywna na przedstawienie efektów pracy w postaci prezentacji powiązanej z „odczytywaniem” stroju jako tekstu kultury.
Tropy poetyckie czy codzienne środki językowe? Metafora, metonimia i synekdocha w języku.	1		– wyjaśnia, czym jest metafora, analizując jej budowę na różnych przykładach – wskazuje metafory funkcjonujące w języku codziennym, wyjaśnia ich znaczenia – wyjaśnia, czym jest stereotyp językowy – rozróżnia metaforę poetycką od metafory językowej – rozróżnia metonimię i synekdochę; wskazuje je w tekstach – w czytanych tekstach rozpoznaje metafory, metonimie i synekdochy; określa ich funkcje – rozróżnia tropy i figury stylistyczne: oksymoron, antytezę, hiperbolę, elipsę, anaforę, paralelizm składniowy; rozpoznaje je w tekstach i określa ich funkcje	– na przykładach wykazuje, że metafory leżą u podstaw wielu stereotypów językowych – na przykładach analizuje różnice między metaforą poetycką a metaforą językową – definiuje metonimię i synekdochę; wyjaśnia, co stanowi istotę każdej z nich – definiuje tropy i figury stylistyczne: oksymoron, antytezę, hiperbolę, elipsę, anaforę, paralelizm składniowy; podaje przykłady – buduje spójne wypowiedzi w formach: definicja, hasło encyklopedyczne	Lekcja stanowi okazję do ponownego sięgnięcia do omówionych już wcześniej (także w szkole podstawowej) tekstów utworów romantycznych. ⇒

Praca klasowa na temat poznanych utworów romantycznych.	2+1F	wypracowanie poprawa			Proponowana osobna godzina (fakultatywna) na poprawę pracy klasowej, omówienie błędów merytorycznych, kompozycyjnych i językowych.
7. Za naszą i waszą wolność					
Tragizm mściciela. Dylematy Konrada Wallenroda.	3+*1	**A. Mickiewicz, *Konrad Wallenrod*** (utwór czytany w całości) PROPONOWANE KONTEKSTY **J. Kaczmarski, *Mury***	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści *Konrada Wallenroda*; streszcza, opowiada wydarzenia, rekonstruuje losy Konrada Wallenroda – określa tematykę i problematykę utworu oraz jej związek z kontekstem epoki – wyjaśnia okoliczności powstania utworu – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (fabuła, bohaterowie, akcja, wątki, narrator) – charakteryzuje Konrada Wallenroda jako bohatera romantycznego – zna i interpretuje dylemat Konrada Wallenroda, wyjaśnia, na czym polega jego tragizm – wyjaśnia terminy: historyzm, poezja tyrtejska, odwołując się do treści dzieła – używa terminu „wallenrodyzm”, odnosząc go do różnych sytuacji literackich i historycznych – formułuje własne sądy na temat sytuacji dopuszczających użycie podstępu i zdrady – tworzy własne wypowiedzi argumentacyjne (ustne i pisemne) na temat problematyki utworu – stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej, tworząc teksty własne – wskazuje cechy powieści poetyckiej – określa rolę „wieści gminnej” i znaczenie, jakie przypisał jej Mickiewicz; odwołuje się do czytanych fragmentów; wyjaśnia, kim był Halban – określa rolę Halbana wydarzeniach – interpretuje czytane fragmenty, rozpoznaje ich konwencje i cechy gatunkowe, określa funkcje zastosowanych środków artystycznych	– streszcza i *parafrazuje utwór, odróżnia streszczenie od parafrazy – interpretuje utwór, sytuując go w różnych kontekstach – wyjaśnia, na czym polega historyzm maski w *Konradzie Wallenrodzie* – zabiera głos w dyskusji na temat moralnych aspektów wallenrodyzmu – komentuje postawę Konrada Wallenroda, odwołując się do kontekstu literackiego, historycznego i filozoficznego – interpretuje decyzje Konrada Wallenroda, przywołując pojęcie makiawelizmu – rozpoznaje typ bohatera romantycznego – wskazuje w utworze różne nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej, określa ich funkcje – wskazuje literackie sposoby idealizacji i heroizacji bohatera – rozpoznaje w utworze „polski heksametr” i określa jego funkcję w dziele – przedstawia funkcję heksametru w kontekście tradycji literackiej – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl dzieła; wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu – *podejmuje próbę napisania eseju na temat problematyki *Konrada Wallenroda* i znaczenia dzieła w polskiej historii i tradycji – dokonuje syntezy motywu poezji-pieśni i poety-śpiewaka w literaturze romantyzmu i tradycji romantycznej	Wątek wajdeloty i roli pieśni w życiu narodu stanowi okazję do przywołania *Murów* J. Kaczmarskiego; utwór ten może także funkcjonalnie być wprowadzony jako kontekst innych tematów. ⇒

			– rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne i narodowe, nazywa je, określa ich rolę i związek z problematyką dzieła – wyjaśnia, na czym polegała i dlaczego w romantyzmie odrodziła się koncepcja poety-barda – wymienia współczesnych bardów (np. Kaczmarskiego) i wyjaśnia, jakie okoliczności historyczne przyczyniły się do ich popularności – *interpretuje utwór Kaczmarskiego, wykorzystując kontekst polityczny, historyczny i kulturowy	– odwołując się do fragmentów utworu, uzasadnia, iż jest on dziełem synkretycznym – definiuje pojęcia: historyzm, synkretyzm, powieść poetycka, poezja tyrtejska	
Walka i pieśń, czyli o polskim wybijaniu się na niepodległość. Czyn i poezja tyrtejska.	1+*1	**K. Sienkiewicz, K. Kurpiński, *Warszawianka*** **A. Mickiewicz, *Reduta Ordona*** (przypomnienie ze szkoły podstawowej) PROPONOWANE KONTEKSTY P. Michałowski, *Bitwa pod Somosierrą*, *Napoleon na koniu*; A. Scheffer, *Polonia*; J. Suchodolski wg H. Verneta, *Śmierć ks. Józefa Poniatowskiego w nurtach Elstery* F. Liszt, *Salve Polonia*, interludium z oratorium *Św. Stanisław* (fragm.); F. Chopin, *Polonez As-dur* op. 53, zwany Heroicznym **(F) J. Kaczmarski, *Mury***	– na podstawie utworów literackich i dzieł malarskich charakteryzuje bitwę jako ważny obraz romantyczny – wskazuje w literaturze i malarstwie przykłady apoteozy „pięknej śmierci” za ojczyznę – wyjaśnia przyczyny romantycznej popularności idei walki narodowowyzwoleńczej oraz haseł „za waszą i naszą wolność” (postawa buntu) – wyjaśnia, na czym polegał romantyczny kult wolności – wymienia romantycznych bohaterów narodowych – wyjaśnia, jak romantycy pojmowali naród – przywołując przykłady dzieł, uzasadnia, że literatura romantyczna stała się państwem duchowym Polaków – rozpoznaje w czytanych utworach patos, wskazuje cechy stylu patetycznego – poprawnie używa terminów: patos, styl patetyczny, poezja tyrtejska – wskazuje tematy, które w romantyzmie przedstawiano stylem patetycznym – przedstawia Sybir jako „polski krajobraz romantyczny”; odwołuje się do malarstwa oraz fragmentów dzieł literackich – wskazuje różne znaczenia słowa pieśń, odwołuje się do źródeł liryki i toposu liry – wskazuje poetyckie wykładniki rytmiczności omawianych utworów – odczytuje dzieła muzyczne, uwzględniając ich specyfikę; komentuje je i *interpretuje	– ukazuje źródła romantycznej fascynacji bitwą, bohaterstwem, postaciami wybitnych wodzów – wskazuje w tekstach literackie sposoby heroizacji bohaterów oraz określa jej funkcję – wyjaśnia, jak romantycy oceniali „rozsądek” i „szaleństwo” – na podstawie poznanych utworów wyjaśnia, czym jest etos romantyczny – uczestniczy w dyskusji na temat współczesnej recepcji etosu romantycznego – na podstawie poznanych utworów i innych tekstów kultury wskazuje, jak kształtowała się romantyczna idea narodu – *wyjaśnia greckie znaczenie słowa patos – analizuje środki stylistyczne budujące podniosły, patetyczny styl pieśni patriotycznych – na wybranym przykładzie analizuje środki stylistyczne typowe dla poezji tyrtejskiej – *wyjaśnia, w jaki sposób pieśni utrwalały polski etos romantyczny – wymienia różnych mistrzów romantycznej pieśni – w referacie wykorzystuje informacje samodzielnie znalezione w różnych źródłach	Zagadnienia dotyczące motywu barda w tradycji romantycznej oraz interpretację *Murów* Kaczmarskiego można funkcjonalnie powiązać z tym tematem. ⇒

			– pisze rozprawkę na temat znaczenia pieśni dla przetrwania narodu bez państwa – pisze i wygłasza referat na temat omawianych zagadnień		
(F) Ojczyzna Polaków – zesłańców, emigrantów, pielgrzymów.	1(F)	Temat fakultatywny malarstwo przedstawiające motywy Syberii i zesłańców, m.in. J. Malczewski, *Na etapie*; W. Pruszkowski, *Pochód na Sybir*; A. Grottger, *Sybir*	– charakteryzuje obraz Syberii w literaturze i malarstwie polskim – określa symboliczne sensy wiążące się z Syberią w polskiej literaturze i sztuce XIX w. – interpretuje wybrane dzieła malarskie zawierające motywy zesłańcze – *wyjaśnia, w jaki sposób dzieła różnych sztuk ukazują te same idee – *wyjaśnia, w jaki sposób Sybir stał się jednym z czynników tworzących ideę narodu bez państwa (jako duchowej wspólnoty) – *w swych komentarzach używa terminów: martyrologia, mistycyzm, symboliczność, sakralizacja	– dokonuje syntezy wiadomości na temat funkcjonowania motywu Syberii (sięga po *Ustęp* z III cz. *Dziadów*) – znajduje w albumach, internecie itp. inne przykłady malarstwa ukazującego motywy zesłańcze oraz fragmenty literatury zsyłkowej – *wskazuje przyczyny trwałości tego motywu w kulturze polskiej (martyrologia polska, piekło, ale i oczyszczenie, zmartwychwstanie) – *w motywach Sybiru odnajduje realizację toposu podróży	
Polski poeta na grobie Agamemnona.	1–2+*1	**J. Słowacki, *Grób Agamemnona*** (fragm.) **J. Słowacki, *Szli krzycząc*…**	– wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu; określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi i społecznymi – przedstawia okoliczności powstania wiersza – określa sytuację liryczną i przeżycia wewnętrzne nadawcy wiersza – w interpretacji czytanych fragmentów wykorzystuje konteksty (biograficzny, egzystencjalny, historyczny, literacki itp.) – dostrzega zmiany nastroju w utworze, nazywa budujące go środki artystyczne i określa ich funkcje – wyjaśnia metaforyczne określenia odnoszące się do Polski – przedstawia zawartą w utworze ocenę narodu polskiego – *wyjaśnia, jak Słowacki pojmuje istotę polskiego ducha narodowego – *syntetycznie przedstawia, jak polska literatura i sztuka przyczyniły się do przetrwania narodu bez państwa – interpretuje wiersz *Szli krzycząc*…: wskazuje jego przesłanie, określa kompozycję i funkcje środków artystycznych	– *wyjaśnia, co to znaczy, że literatura romantyczna tworzyła kulturową przestrzeń wolności – wskazuje środki stylistyczne służące idealizacji obrazu wymarzonej ojczyzny – interpretuje motywy symboliczne w *Grobie Agamemnona* – dostrzega w wierszach ironię i określa jej funkcje – wskazuje przykłady inwersji składniowej i określa jej funkcję w wierszu romantycznym – wskazuje motywy i symbole antyczne, odczytuje ich symboliczne znaczenia związane z problematyką wiersza – *dokonuje samodzielnej analizy i interpretacji utworów romantycznych, przedstawia propozycję odczytania i wskazuje w tekście miejsca mogące stanowić jej poparcie – *na konkretnych przykładach ukazuje, jak twórcy emigracyjni próbowali kształtować duchowe oblicze narodu – określa wpisaną w wiersz autokreację oraz rolę, jaką Słowacki przypisuje sobie jako poecie – pisze rozprawkę, *esej na temat sposobów istnienia	⇒

			– wyjaśnia, dlaczego polskie życie intelektualne i kulturalne rozwijało się na emigracji – wykazuje, że ten fakt odzwierciedlił się w literaturze (etos emigranta, pielgrzyma zmierzającego do duchowej ojczyzny) – buduje wypowiedzi argumentacyjne ustne i pisemne, uzasadnia stawiane tezy	narodu bez państwa	
Rola jednostki wybitnej w historii – według Norwida.	*2	**C. Norwid, *_Bema pamięci żałobny-rapsod_** PROPONOWANE KONTEKSTY J. Grotowski [*„Jesteś skądś, z jakiegoś kraju, jakiegoś miejsca…”*]	– *wykazuje się znajomością i rozumieniem utworu; określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi i społecznymi – *przy pomocy nauczyciela dokonuje analizy i interpretacji wiersza – *charakteryzuje rapsod jako gatunek literacki, odwołując się do tradycji kultury – *rozpoznaje budowę i kompozycję wiersza; analizuje funkcję części składowych i motta – *rozpoznaje w tekście środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – *wskazuje artystyczne sposoby budowania rytmu oraz nastroju w wierszu – *wskazuje w wierszu i interpretuje motywy metaforyczne i symboliczne – *określa sposób wykreowania świata przedstawionego (pochód, tytułowy bohater) – *określa funkcje odrealnienia pogrzebu bohatera – *rozpoznaje metaforyczny charakter konduktu pogrzebowego – *określa sposób ujęcia i funkcję motywu wędrówki – *wyjaśnia, na czym polega symboliczny charakter wizji przedstawionej w wierszu – *wyjaśnia, jak poeta rozumie rolę wybitnej jednostki w historii – *rozpoznaje polską wersję heksametru i określa jego funkcję w utworze – *analizuje fragment odczytu Grotowskiego, zestawia go z problematyką wiersza – *opracowuje referat na wskazany temat (np. Mit bohatera w kulturze romantycznej i współczesnej…)	– *szerzej przedstawia postać tytułowego bohatera i analizuje sposób jego ukazania w wierszu – *wskazuje środki artystyczne służące idealizacji i heroizacji bohatera – *w poetyckiej kreacji Bema wskazuje cechy bohatera romantycznego – *uzasadnia, że wiersz przedstawia przechodzenie postaci historycznej w mit ocalający naród – *dokonuje spójnej analizy i interpretacji wiersza Norwida – *samodzielnie interpretuje zakończenie utworu, przedstawia różne propozycje i uzasadnia je – *wskazuje charakterystyczne cechy stylu Norwidowskiego – *w sposób syntetyczny opisuje warstwę brzmieniową wiersza i przedstawia jej funkcje – *wyjaśnia, jak Norwid rozumie naród i czym różni się jego koncepcja od koncepcji innych wielkich poetów romantycznych – *wskazuje źródła osamotnienia ideowego poety – *na podstawie fragmentu odczytu wyjaśnia, jak Grotowski odnosi się do tradycji romantycznej – *przygotowuje referat na wskazany temat: gromadzi informacje, pisze konspekt, przygotowuje prezentację multimedialną, wygłasza swój tekst na forum klasy	Proponowany kontekst muzyczny: *Bema pamięci żałobny-rapsod* w interpretacji C. Niemena. ⇒
8. Dramat romantyczny					
Żywi i zmarli.	1+*1	**A. Mickiewicz, II część**	– charakteryzuje budowę całości *Dziadów*	– przedstawia kompozycję II części Dziadów,	Rozumienie i odczytanie

Obrzęd na scenie.		***Dziadów*** (przypomnienie ze szkoły podstawowej) PROPONOWANE KONTEKSTY opera romantyczna R. Wagnera lub inna (omówienie, fragment spektaklu)	– określa tematykę poszczególnych części i wskazuje ich związek – wskazuje w *Dziadach* cechy najważniejsze dramatu romantycznego – wskazuje okoliczności powstawania poszczególnych części *Dziadów* – przedstawia tematykę i problematykę II części *Dziadów*, wykazując jej związek z programem i światopoglądem wczesnego romantyzmu – wskazuje romantyczne cechy w II części *Dziadów* (ludowość, mistycyzm, obecność świata nadprzyrodzonego, rozmaitość form wierszowych itp.) – przedstawia scenerię wydarzeń, bohaterów i nastrój II części *Dziadów*, – określa przesłanie II części *Dziadów*, interpretuje zawarte w niej przesłania moralne – *przedstawia modernizację teatru europejskiego na początku XIX wieku, znajduje informacje na ten temat w różnych źródłach – na podstawie II części *Dziadów* wykazuje podobieństwa dramatu romantycznego do opery – *przedstawia rozwój opery i wskazuje jej głównych twórców – *wyjaśnia, jaki był wkład Wagnera w rozwój opery i teatru, opisuje Wagnerowskie dramaty muzyczne – wyjaśnia, czym była romantyczna synteza sztuk, podaje przykłady, odwołując się do literatury, muzyki i malarstwa – objaśnia pojęcie synkretyzmu, podaje przykłady	interpretuje ją – analizuje sposób, w jaki w II części *Dziadów* ukazane są lud i ludowość – rozpoznaje konwencję literacką i wskazuje jej cechy w utworze – określa sposoby kreowania świata przedstawionego – wyjaśnia, kim jest Guślarz i jaką rolę odgrywa w obrzędzie oraz w dramacie – porównuje nastrój, świat przedstawiony i przesłanie II części *Dziadów* z balladami romantycznymi – w II części *Dziadów* wskazuje cechy dramatu romantycznego – na przykładzie II części *Dziadów* wyjaśnia, czym jest otwarta forma dramatu – *opisuje i charakteryzuje Wagnerowskie dramaty muzyczne – wyjaśnia, dlaczego romantycy uważali muzykę za najważniejszą ze sztuk – pogłębia swoją wiedzę na temat omawianych zagadnień, samodzielnie poszukując informacji w różnych źródłach	utworu znanego ze szkoły podstawowej powinno być poszerzone o nowe konteksty. ⇒
Romantyczna wizja historii i roli jednostki. Mistyczny sens cierpienia.	6–7+*2	**A. Mickiewicz, III część *Dziadów*** PROPONOWANE KONTEKSTY Głosy o *Dziadach* (W. Weintraub, W. Borowy, T. Kantor, A. Kijowski, D. Kosiński) *Lawa. Opowieść*	– wykazuje się znajomością treści utworu (streszcza, opowiada poszczególne sceny) – rozpoznaje tematykę i problematykę poszczególnych scen, odnosi ją do zjawisk historycznych, społecznych, filozoficznych, egzystencjalnych itp. oraz określa jej związek ze światopoglądem romantycznym – wskazuje w III części *Dziadów* cechy dramatu romantycznego (synkretyzm, fragmentaryczność, otwarta kompozycja, dwupłaszczyznowość świata przedstawionego, zróżnicowany charakter scen	– interpretuje *Dziady* w pogłębiony sposób, wprowadzając kontekst literacki, filozoficzny, kulturowy – określa zasady, na których jest oparta budowa dramatu romantycznego – porównuje Konrada z innymi bohaterami romantycznymi – *syntetycznie przedstawia, jak się rozwijała kreacja bohatera romantycznego – definiuje terminy: martyrologia, prometeizm, mistycyzm, mesjanizm	Wskazane obejrzenie całości filmu *Lawa* (poza czasem lekcyjnym), aby uczniowie mogli poznać jego narrację i specyfikę zastosowanych środków filmowych.

		o „Dziadach” *Mickiewicza*, reż. T. Konwicki (fragm.) *J. Grotowski, *„Dziady” jako model teatru nowoczesnego* *T. Różewicz, *Kartoteka rozrzucona*, fragment *Salon warszawski* A. Bursa, *Poeta* J. Karpiński, *Marzec* dostępny spektakl *Dziadów* (obejrzany na żywo lub w teatrze TV)	itp.) – wskazuje trzy wymiary przestrzeni dramatu (geograficzny, duszy ludzkiej, boski) – przedstawia i charakteryzuje bohaterów oraz okoliczności i sytuacje, w jakich są ukazani – określa kompozycję dramatu – dokonuje analizy i interpretacji poszczególnych scen III części *Dziadów*, wykorzystując pojęcia: martyrologia, prometeizm, mistycyzm, mesjanizm – wskazuje sceny historyczne – wykorzystuje kontekst historyczny do interpretacji utworu – *interpretuje *Dziady* jako dramat o przemianie człowieka – odnajduje w dramacie ocenę narodu polskiego – interpretuje III część *Dziadów* jako dramat, w którym toczy się walka dobra ze złem symbolizowanym przez despotyzm carski – charakteryzuje Konrada jako bohatera romantycznego – wyjaśnia, czym była improwizacja w życiu romantycznych salonów; wymienia postacie słynnych improwizatorów (np. Chopin, Paganini, Liszt) – charakteryzuje język i styl różnych scen dramatu – wykazuje zróżnicowanie stylistyczne dzieła – odnajduje elementy stylu potocznego (języka mówionego), żargonu więziennego, stylizacji biblijnej i określa jego funkcję – wskazuje różne konwencje dzieła – rozpoznaje w utworze tragizm, patos, ironię i groteskę, określa ich funkcje w przekazie poszczególnych scen i *całości utworu – odnajduje aluzje i nawiązania do *Dziadów* w literaturze XX w. – wypowiada się na temat środków teatralnych zaobserwowanych w oglądanym spektaklu – omawia *Lawę* Konwickiego jako „opowieść o *Dziadach*”; analizuje funkcje środków filmowych – dzieło teatralne i filmowe porównuje z literackim pierwowzorem, wskazuje środki artystyczne specyficzne dla każdej ze sztuk, określa ich funkcje – tworzy ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat omawianych zagadnień	– charakteryzuje język i styl poszczególnych scen utworu – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl poszczególnych scen – ocenia stylistyczną wartość ekspresywizmów i frazeologizmów typowych dla języka mówionego – *interpretuje III część *Dziadów* jako dramat o historii – *przedstawia romantyczną teodyceę i odnajduje ją w III części *Dziadów* – przedstawia ukazaną w dramacie rolę Polski w Bożym planie historii – *odnajduje w *Dziadach* elementy romantycznej syntezy sztuk i pokrewieństwa z Wagnerowskim dramatem muzycznym – wymienia najważniejsze sceniczne realizacje *Dziadów* i wskazuje ich związek z przemianami politycznymi i społecznymi; *samodzielnie znajduje informacje na ten temat w różnych źródłach – tworzy bazę danych na temat roli *Dziadów* w polskiej historii – wyjaśnia, jakie wartości dostrzegają w *Dziadach* współcześni twórcy teatru – wypowiada się na temat walorów teatralnych dramatów Mickiewicza i Słowackiego (w kontekście opinii, iż są niesceniczne) – określa gatunkowe cechy dramatu romantycznego, porównując go z dramatem antycznym, Szekspirowskim i klasycystycznym – pisze recenzję obejrzanego spektaklu teatralnego lub filmu *Lawa*	⇒

Tragizm człowieka i tragizm ludzkości. Dramat o nieuchronności zagłady…	4+*2	**Z. Krasiński, *Nie-Boska komedia*** PROPONOWANE KONTEKSTY E. Delacroix, *Barka Dantego* F. Goya, *Kolos. Panika*	– wykazuje się znajomością treści utworu (streszcza, opowiada poszczególne fragmenty) – rozpoznaje tematykę i problematykę utworu, odnosi ją do zjawisk historycznych, społecznych, filozoficznych, egzystencjalnych itp. – określa kluczowe zagadnienia dzieła (dramat rodzinny, dramat katastroficzny) – *odczytuje *Nie-Boską* jako dramat historiozoficzny – przedstawia czas i okoliczności powstania utworu – określa kompozycję dzieła, interpretuje jej dwudzielność – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce, akcję, kreacje bohaterów) – interpretuje fragment przedstawiający polemikę Męża z Pankracym jako spór ideologiczny – przedstawia racje Pankracego i racje Męża, ocenia je – szerzej charakteryzuje dwóch głównych bohaterów dramatu, odnajduje w nich cechy bohatera romantycznego – formułuje ocenę rewolucji zawartą w dramacie Krasińskiego – interpretuje *Nie-Boską komedię* jako dramat historiozoficzny – syntetycznie charakteryzuje hrabiego Henryka, jego dążenia i cele; ocenia je – *odnajduje w dramacie koncepcję poety i poezji – *wyjaśnia, dlaczego hrabia Henryk był poetą fałszywym – charakteryzuje obóz rewolucji, *znajduje odniesienia historyczne – interpretuje funkcje motywu wędrówki, rozpoznaje nawiązania do dzieła Dantego – *wskazuje przyczyny negatywnego stosunku poety do rewolucji – charakteryzuje arystokrację ukazaną w dramacie – podaje różne interpretacje zakończenia dramatu – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne, nazywa je – rozpoznaje w utworze patos, tragizm, ironię; określa ich wartościujący charakter – przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów	– przedstawia i interpretuje metafizyczny i religijny wymiar dramatu – przedstawia wpisaną w utwór historiozofię Krasińskiego *i wskazuje jej filozoficzne korzenie – odnajduje we fragmencie (polemika Pankracego z Mężem) kontrasty (antynomie) i określa ich funkcje – analizuje i interpretuje dramat, wprowadzając kontekst historyczny i biograficzny – *interpretuje dramat w kontekście romantycznej filozofii historii (np. Hegla) oraz utopiami społecznymi XIX wieku – wskazuje różne źródła tragizmu bohatera – zestawia postać hrabiego Henryka z innymi bohaterami romantycznymi (np. z bohaterem bajronicznym) – *na podstawie *Nie-Boskiej komedii* i innych utworów określa romantyczną koncepcję poety i poezji (dokonuje syntezy) – *wyjaśnia, na czym polega katastrofizm historiozoficzny Krasińskiego – przedstawia romantyczną wizję historii; porównuje, zestawia informacje i fakty, dokonuje syntezy – wykorzystuje konteksty literackie, historyczne, filozoficzne i kulturowe do interpretacji dzieła – *porównuje pesymizm dramatu Krasińskiego z prometejską wizją w III części *Dziadów* – interpretuje tytuł dramatu i wskazuje nawiązania do dzieła Dantego – rozpoznaje różne konwencje literackie poszczególnych fragmentów (scen) dramatu; charakteryzuje je i *uzasadnia przekazem dzieła – rozpoznaje różne konwencje stylistyczne (np. stylizację biblijną), *określa ich funkcje – poszukuje w różnych źródłach informacji, które pomogą mu lepiej zrozumieć dramat	⇒

			naukowych		
Lilia i harfa. Problematyka *Lilli Wenedy.*	*3	***J. Słowacki, *Lilla Weneda***	– *wykazuje się znajomością treści utworu, streszcza go – *rozpoznaje tematykę i problematykę dzieła, odnosi ją do zjawisk historycznych, społecznych, filozoficznych, egzystencjalnych itp. – *rozpoznaje sposoby kreowania świata przedsta-wionego i jej związek z problematyką dzieła – *przedstawia funkcje motywu harfy; odczytuje jej wymiar tyrtejski – *dostrzega obecność romantycznej estetyki Północy (nastrój, sceneria, kreacje postaci) – *określa kompozycję utworu – *przedstawia i charakteryzuje postaci dramatu – *wskazuje obecność w dramacie ironii tragicznej, wyjaśnia jej sens – *porównuje *Lillę Wenedę* z tragedią antyczną; interpretuje motyw przepowiedni i wieszcza – pisze wypracowanie (rozprawkę, wypowiedź argumentacyjną) na temat dramatów Słowackiego – stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu	– *wskazuje miejsce dramatu w zamyśle stworzenia cyklu kronik mitycznej przeszłości Polski – *porównuje kreacje trzech bohaterek dramatu, analizuje ich motywację – *rozpoznaje związek treści *Balladyny* z romantycznymi koncepcjami historycznymi (teoria „najazdu”, Wenedowie) – *określa symbolikę motywu harfy, wskazując jego tradycję literacką – *odczytuje przekaz historiozoficzny dzieła (początki Polski) – *odnosi *Lillę Wenedę* do problematyki *Grobu Agamemnona*, porównuje przekaz dzieł, uzasadnia pokrewieństwo ideowe – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl Słowackiego – *pisze wypracowanie (interpretację porównawczą) wybranego dramatu Słowackiego i tragedii antycznej lub dramatu Szekspira	⇒
Dramat romantyczny – synteza.	2	**J. Słowacki *Balladyna*, A. Fredro, *Zemsta*** (przypomnienie ze szkoły podstawowej) **Z. Raszewski, *Poeci romantyczni i teatr***	– wykazuje się znajomością treści utworów, określa ich tematykę i problematykę – dokonuje syntezy wiadomości o poetyce i problematyce dramatów romantycznych – interpretuje dramaty, sytuując je w potrzebnych kontekstach – zestawia i porównuje znane dramaty romantyczne, uwzględniając różne aspekty (np. problematyka, przekaz, kompozycja, walory teatralne, charakter świata przedstawionego – odwołując się do znanych utworów, przedstawia konstrukcję dramatu romantycznego (synkretyzm, brak reguły trzech jedności, fragmentaryczność, otwarta kompozycja itp.) – przedstawia miejsce twórczości Fredry na tle literatury romantyzmu – przedstawia i charakteryzuje bohaterów *Zemsty* – rozpoznaje w tekście różne rodzaje komizmu – odczytuje *Balladynę* jako studium zbrodni	– syntetyzuje wiedzę na temat dramatu romantycznego, wprowadza różnorodne konteksty – zestawia bohaterów *Zemsty* z kreacjami postaci dzieł romantyków (w tym – z kreacją bohatera romantycznego) – pisze charakterystykę porównawczą Cześnika i Rejenta – interpretuje motyw muru granicznego, kłótni, zemsty i pojednania w dramacie Fredry – wskazuje i interpretuje w *Balladynie* obecność tradycji Szekspirowskiej – porównuje Balladynę z Makbetem i Lady Makbet – interpretuje tytuł *Balladyny*, wskazując jej pokrewieństwo z balladami romantycznymi (uwzględnia różne aspekty) – *uzupełnia wiedzę informacjami samodzielnie znalezionymi w różnych kompendiach – *tworzy bazę danych na temat dramatu romantycznego	Wskazane: odniesienie do całości lub fragmentów obejrzanego spektaklu teatralnego.

			i namiętności władzy – przedstawia sens moralny omawianych utworów, rozpoznaje obecne w nich wartości uniwersalne i narodowe – wskazuje w dramatach jednoczesną obecność różnych kategorii estetycznych (tragizm, patos, komizm, groteska) – wykorzystuje informacje znalezione w tekstach naukowych – *przygotowuje na temat dramatu romantycznego referat lub prezentację – (F) analizuje obejrzany spektakl teatralny *Zemsty*, *Balladyny* lub innego dramatu; wskazuje zastosowane środki teatralne i określa ich funkcje	– (F) recenzuje obejrzany spektakl teatralny *Zemsty*, *Balladyny* lub innego dramatu romantycznego	

9. W ogrodzie *Pana Tadeusza*					
Przestrzeń polskości. **Epopeja? Romantyczna?** **Gatunki literackie w *Panu Tadeuszu.*** **Szlachta polska – portret zbiorowości.** **Polski dwór.** **Ogród natury.**	4 +*2	**A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz*** (przypomnienie ze szkoły podstawowej) PROPONOWANE KONTEKSTY literatura naukowa, komentarze (fragm.): S. Witkiewicz, *Mickiewicz jako kolorysta*; J. Przyboś, *Rogowej arcydzieło sztuki*; C. Miłosz, *Poemat metafizyczny*; J. Bachórz, *Jak pachnie na Litwie Mickiewicza?*; A. Witkowska, [*Arka Noego*] Ilustracje do *Pana Tadeusza* (podręcznik)	– streszcza akcję i fabułę utworu, uwzględniając specyfikę kompozycji – wymienia i charakteryzuje postacie utworu – charakteryzuje *Pana Tadeusza* jako epopeję, dostrzega cechy innych gatunków literackich (np. sielanki, poematu opisowego, komedii, satyry, poematu heroikomicznego, *gawędy szlacheckiej, baśni) – analizuje synkretyzm *Pana Tadeusza* – rozpoznaje w dziele różne estetyki: patos, liryzm, komizm itp.; charakteryzuje je i określa ich funkcje – w różnych obszarach dzieła wskazuje idealizację utraconej ojczyzny – wyjaśnia kluczową rolę powtarzającego się przymiotnika „ostatni” – *odwołując się do konkretnych fragmentów, wyjaśnia, na czym polega walor plastyczny (i zmysłowy) dzieła – wyjaśnia funkcje trzynastozgłoskowca i jego związek z antycznym heksametrem – przedstawia opisowość utworu, odwołując się do konkretnych fragmentów (np. opis dworu i jego otoczenia, stroju, broni, serwisu) – wskazuje cechy stylu dzieła – charakteryzuje obraz szlachty, jej mentalność, obyczaje, styl życia itd. – wskazuje zróżnicowanie szlachty (magnat Horeszko, dwór szlachecki Sopliców, zaścianek Dobrzyńskich) – formułuje własne opinie i oceny na temat tej warstwy społecznej – wskazuje różne opisy przyrody, określając ich funkcję – analizuje wybrany opis przyrody, wskazując funkcję środków stylistycznych – określa charakter narracji – charakteryzuje narratora, dostrzegając jego różne oblicza (na przykładach konkretnych fragmentów)	– wyjaśnia, dlaczego *Pan Tadeusz* jest „świętą księgą” dla Polaków – wskazuje w utworze elementy romantyczne i nieromantyczne – *wskazuje obecne w utworze elementy tradycji literackiej i kulturowej – wyjaśnia, jaki wpływ na charakter utworu ma kategoria „widzę i opisuję” oraz „przeniesienie utęsknionej duszy” do kraju lat dziecinnych – wskazuje zróżnicowanie wiersza w zależności od sytuacji i bohatera – wskazuje antyczny rodowód opisowości utworu i *obecność ekfrazy – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl dzieła – wskazuje pozaliteracki źródła apoteozy szlacheckiego dworu – ostoi polskości – *przygotowuje prezentację na temat różnych elementów obyczajowości szlacheckiej ukazanej w utworze (tytuły, pieniactwo, potrawy, stroje, przywiązanie do polskiego obyczaju, koligacje rodzinne, uczty, polowania, tradycje rycerskie); wykorzystuje własne wiadomości z różnych źródeł oraz samodzielnie znalezione materiały i ilustracje – dostrzega w dziele idealizację obrazu przyrody i odejście od wierności realiom na rzecz odtworzenia „wyższego ładu świata” – wskazuje obecność nadrzędnego rytmu natury rządzącego czasem utworu i działaniami bohaterów – wskazuje relację „dom i świat”, na której oparty jest świat przedstawiony utworu; odnosi ją m.in. do czasu (rytm natury w „cichej wsi litewskiej” – czas burzliwej historii w Europie) – interpretuje dzieło, wykorzystując fragmenty prac naukowych znanych badaczy twórczości Mickiewicza – docieka, dlaczego tytułowym bohaterem Mickiewicz uczynił postać „pospolitego” młodzieńca, a nie	Wskazane wykorzystanie kontekstów muzycznych, np: W. Kilar, *Polonez* z filmu A. Wajdy *Pan Tadeusz*; S. Moniuszko, *Aria Skołuby* z opery *Straszny dwór.* Jedna z lekcji może zostać wykorzystana na prezentację projektu edukacyjnego poświęconego funkcjonowaniu *Pana Tadeusza* w polskiej tradycji i kulturze. ⇒

		Pan Tadeusz w reż. A. Wajdy	– komentuje osobisty ton pojawiający się w wypowiedziach narratora – charakteryzuje Jacka Soplicę jako bohatera romantycznego – odmiennego od Konrada lub Kordiana – porównuje ilustracje do *Pana Tadeusza* wykonane przez różnych artystów – wygłasza z pamięci wybrane fragmenty utworu – interpretuje *Epilog*, wyjaśniając funkcje zastosowanego tu kontrastu; wskazuje środki stylistyczne służące idealizacji obrazu ojczyzny – określa obraz historii, jaki wyłania się z *Pana Tadeusza* – analizuje różne warstwy filmu Wajdy, odnosząc je do właściwych elementów dzieła – wykorzystuje wiedzę o filmie i jego języku (obraz w ruchu, zdjęcia, muzyka, inne dźwięki, kostiumy, gra aktorów) – pisze recenzję filmu Wajdy – pisze wypracowanie (wypowiedź argumentacyjna, rozprawka, szkic interpretacyjny) na temat wskazanego aspektu *Pana Tadeusza* – korzysta z literatury naukowej, przetwarza i hierarchizuje znalezione informacje – wykorzystuje formę projektu, aby przedstawić znalezione wiadomości o *Panu Tadeuszu* i jego autorze	wyjątkowego bohatera tragicznego – na podstawie *Epilogu* rekonstruuje obraz polskiej emigracji; *porównuje go z mesjanistyczną koncepcją pielgrzymstwa polskiego – analizuje środki filmowe, za pomocą których A. Wajda przeniósł na ekran dzieło literackie – pisze esej na temat relacji między dziełem literackim a jego filmową realizacją – pisze dłuższą pracę (np. rozprawkę, esej) na temat wskazanego obszaru dzieła, wykorzystując różnorodne konteksty – gromadzi i przetwarza informacje znalezione w różnych źródłach, sporządza bazę danych na temat *Pana Tadeusza*	
<u>Fakultatywnie</u> Biografie romantyczne.	1F	<u>Fakultatywnie</u> Życie i twórczość A. Mickiewicza, J. Słowackiego i innych romantyków (materiał z podręcznika *uzupełniony samodzielnie znalezionymi wiadomościami)	– przedstawia najważniejsze fakty z życia i twórczości Mickiewicza i Słowackiego, wskazując związki między literaturą a rzeczywistością pozaliteracką – wymienia najważniejsze elementy biografii romantycznej – wiadomości z podręcznika uzupełnia samodzielnie znalezionymi informacjami w rożnych źródłach – wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny	– samodzielnie wygłasza referat na temat życia i twórczości wybranego poety, ilustrując go zdjęciami, cytatami itp. – wyjaśnia wyrażenie „biografia romantyczna”, odnosząc je do różnych przykładów postaci historycznych i literackich – samodzielnie opracowuje bibliografię na temat życia i twórczości jednego z poetów (sporządza krótki wykaz literatury przedmiotu)	

10. Poezja wieszczów. Słuchacze i czytelnicy					
Poeta i siła fatalna.	1–2	**J. Słowacki, *Testament mój*** PROPONOWANE KONTEKSTY Jan Matejko, *Wernyhora*; Pomniki wieszczów polskich (np. Mickiewicza) **A. Kamiński, *Kamienie na szaniec*** (przypomnienie ze szkoły podstawowej) *Zapytajmy sami.* Rozmowa z Marią Janion	– wyjaśnia, na czym polega romantyczna koncepcja poety-wieszcza – przedstawia formy kultu wieszczów funkcjonujące w polskiej tradycji, *samodzielnie poszukuje materiałów na ten temat w różnych źródłach – *objaśnia etymologię słowa „wieszcz” i jego przesunięcie znaczeniowe – przedstawia patriotyczny wymiar poezji wieszczów i jej rolę w zachowaniu tożsamości narodu pozbawionego własnego państwa (trwającego w kulturze) – wykazuje się znajomością i rozumieniem treści wiersza; rozpoznaje jego tematykę i problematykę – interpretuje wiersz Słowackiego, wychodząc od tytułu i formy podawczej – wykorzystuje w interpretacji wiersza potrzebne konteksty (m.in. biograficzny, historyczny, egzystencjalny) – wskazuje obrazy poetyckie i interpretuje ich znaczenie – wskazuje obecne w nim toposy (łódź, sternik, symboliczny pogrzeb poety) – wskazuje środki wyrazu artystycznego budujące nastrój wiersza – określa funkcje apostrof obecnych w wierszu – interpretuje przesłanie, jakie poeta zostawił narodowi; wyjaśnia, czym sens pojęcia siła fatalna oraz jej przewidywany wpływ na społeczeństwo – wskazuje miejsce utworu w polskiej tradycji literackiej i historycznej, odwołuje się do tytułu utworu Kamińskiego – buduje wypowiedzi argumentacyjne ustne i pisemne; formułuje tezy i argumenty – uczestniczy w dyskusji, poprawnie formułuje pytania, odpowiedzi i oceny – czyta ze zrozumieniem wywiad z M. Janion	– wyjaśnia, jak romantycy pojmowali geniusz poetycki – wskazuje wzory postaw podsuwane przez poezję wieszczów (rekapitulacja wiedzy) – *w koncepcji poety-wieszcza wskazuje elementy postaw romantycznych i filozofii epoki – wyjaśnia, czym było „brązownictwo” i na czym polegało „odbrązowianie” kultury narodowej (Żeleński-Boy, Gombrowicz) – *wie, czym jest epigonizm, odróżnia go od tradycji (dziedzictwa) – wyjaśnia pojęcie „kicz”, odwołując się do etymologii tego słowa – streszcza i parafrazuje wiersz, odróżnia streszczenie od parafrazy – dokonuje samodzielnej analizy i interpretacji wiersza, wykorzystując różne konteksty (biograficzny, kulturowy, tradycji literackiej itp.) – rozpoznaje charakter wiersza, badając jego wersyfikację – określa funkcję melodyjności utworu – wnioskuje, dlaczego A. Kamiński uczynił cytat z wiersza Słowackiego tytułem i motywem przewodnim swej książki – wyjaśnia, jak Maria Janion pojmuje romantyczny wzór polskiej kultury	Wiersz Słowackiego jest okazją do przypomnienia *Kamieni na szaniec* poznanych w szkole podstawowej. Dodatkowa godzina może być przeznaczona do pokazania, jak „siła fatalna” poezji wieszczów oddziaływała na pokolenia Polaków.
Norwidowska	2+*1	**C. Norwid, *Fortepian***	– wykazuje się znajomością i rozumieniem treści	– wskazuje w wierszach nawiązania biblijne, antyczne	

koncepcja sztuki doskonałej.		***Szopena*, **Promethidion*** (fragm.) PROPONOWANE KONTEKSTY T. Kwiatkowski, *Polonez w Hotelu Lambert* F. Schubert, *Podróż zimowa* (np. pieśń nr 8 *In der Fremde*) F. Chopin, *Etiuda c-moll* op. 10 nr 12, zwana Rewolucyjną	utworów; rozpoznaje ich tematykę i problematykę – określa budowę i kompozycję wiersza *Fortepian Szopena*, wyodrębnia części składowe i ich formę podawczą oraz problematykę – charakteryzuje warstwę brzmieniową utworu – wyjaśnia symbolikę motywów (np. instrumentu i wirtuoza) i postaci obecnych w wierszu – *interpretuje treści symboliczne wierszy – rozpoznaje w tekście środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – wykorzystuje w interpretacji wiersza potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, literacki, filozoficzny itp.) – na podstawie poznanych utworów charakteryzuje najważniejsze założenia Norwidowskiej koncepcji sztuki – wyjaśnia, dlaczego Chopina nazywano „poetą fortepianu” i jakie znaczenia wiązały się z tym określeniem (romantyczna synteza sztuk) – interpretuje sformułowanie: „ideał sięgnął bruku”, podkreślając obecną w nim grę słów (paradoks) – pisze pracę (w formie rozprawki lub *eseju) na temat uszlachetniającego wpływu muzyki na człowieka – interpretuje funkcję Norwidowskiego przemilczenia – rozpoznaje obecnie w wierszach wartości uniwersalne i narodowe; określa ich role i związek z problematyką utworów	i kulturowe, objaśnia ich znaczenie i funkcję – *odwołując się do wierszy i ich kontekstów, syntetycznie charakteryzuje Norwidowską koncepcję sztuki i artysty (opozycyjną do koncepcji wieszczów) – *przedstawia odrębność społecznej i artystycznej postawy Norwida – analizuje melodykę wiersza *Fortepian Szopena*, rozpoznając zróżnicowanie rytmiczne utworu, *odnosi do fragmentów dzieł Chopina – interpretuje obraz Kwiatkowskiego, wykorzystując kontekst historyczny i kontekst muzyki Chopina – wyjaśnia, dlaczego fortepian był „najbardziej romantycznym instrumentem” – interpretuje tytuł *Promethidion*; wyjaśnia, dlaczego ten utwór określany jest jako traktat poetycki – zbiera wnioski z różnych utworów i formułuje tezę o Norwidowskiej koncepcji wybitnej jednostki i jej roli w postępie ludzkości – wykorzystuje informacje znalezione w literaturze przedmiotu do interpretacji utworów i syntetyzowania wiedzy – charakteryzuje wiersz wolny Norwida (budowę wersyfikację, rytm itp.) – *rozpoznaje styl indywidualny Norwida i charakteryzuje go	
<u>Fakultatywnie</u> **Poeta.**	1F(*1)	<u>Fakultatywnie</u> M. Biedrzycki, ***** [*Dobry wieczór, nazywam się Mickiewicz*] A. Bursa, *Poeta*	– interpretuje wiersze współczesnych poetów, znajdując w nich różne nawiązania do motywu romantycznego wieszcza – uzasadnia antybrązowniczy charakter utworów Bursy i Różewicza – w czytanych wierszach odnajduje i *ocenia próby ożywienia pomnikowych postaci wieszczów – dostrzega w wierszach komizm i ironię; *uzasadnia ich wartościujący charakter – rozpoznaje w tekście środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – podaje podstawowe informacje o autorach wierszy i *charakterze ich twórczości	– interpretuje wiersze poetów współczesnych, wykorzystując potrzebne konteksty (literacki, historycznoliteracki, historyczny, kulturowy itp.) – *samodzielnie interpretuje wiersze współczesnych poetów, uwzględniając środki artystyczne, budowę wersyfikacyjno-składniową, sposób wykreowania podmiotu lirycznego (lub bohaterów lirycznych) – przedstawia propozycję interpretacji wiersza, wskazując w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie propozycji interpretacyjnej – interpretację opiera na analizie wiersza – *wskazuje w tekstach aluzje literackie i określa ich znaczenie w interpretacji wierszy	Wiersze współczesne były przywoływane wcześniej jako konteksty utworów romantycznych. Jeśli jest czas, można im poświęcić odrębną godzinę, rozbudowując ⇒ zagadnienie poety-wieszcza.

			– opisuje wybrany pomnik poety romantycznego (np. w pobliżu swego miejsca zamieszkania)		
Język i styl romantyzmu.	1–2		– wyjaśnia (ogólnie), czym był styl utworów romantyzmu – w poznanych utworach wskazuje charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne – wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji utworów romantycznych – przedstawia główne przemiany języka polskiego w I połowie XIX wieku – wymienia charakterystyczne cechy języka artystycznego romantyzmu, podaje ich przykłady (np. specyficzne funkcje przerzutni, niedopowiedzenie, metaforyka, poetyzmy, kontrasty stylistyczne, neologizmy itp.) – *rozpoznaje w tekście paronomazję i określa jej funkcję – wymienia zakresy słownictwa, które weszły do poezji romantycznej (język codzienny, prozaizmy, zdrobnienia, regionalizmy, archaizmy, egzotyzmy, wyrazy rzadkie itp.); wskazuje je w tekstach literackich – odróżnia styl od stylizacji, rozpoznaje stylizację romantyczną	– charakteryzuje ukształtowanie językowe wskazanego utworu romantycznego – szerzej charakteryzuje specyfikę języka artystycznego romantyzmu – charakteryzuje słownictwo wskazanych utworów romantycznych, wskazując specyficzne środki leksykalne i określając ich funkcje – *wyjaśnia, na czym polegała demokratyzacja języka poetyckiego – przedstawia powstałą w romantyzmie indywidualną koncepcję języka – *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl najważniejszych twórców romantycznych – *rozpoznaje i charakteryzuje typowy styl utworów romantycznych	
Synteza romantyzmu.	2+*1	<u>Zagadnienia:</u> Romantyzm jako epoka buntu. Nowe idee poznawcze. Indywidualizm romantyczny. Człowiek wobec natury. Historia polem zmagań sił nadprzyrodzonych i aktywności człowieka. Bohater romantyczny. Miłość romantyczna. Dramat romantyczny jako odbicie egzystencji. Nowa estetyka (synkretyzm, synteza sztuk, sztuka wyrazem	– na podstawie znanych utworów przedstawia główne postawy, prądy filozoficzne i kierunki epoki – na wybranych przykładach charakteryzuje główne gatunki romantyczne: balladę, powieść poetycką, dramat romantyczny, poemat dygresyjny – wyjaśnia znaczenie kategorii: bunt, młodość, miłość, wolność, rewolucja, lud, wieszcz w epoce romantyzmu – charakteryzuje kategorię bohatera romantycznego – wyjaśnia romantyczne rozumienie tragizmu – omawiając utwory, używa poprawnie terminów: synkretyzm rodzajowy i gatunkowy, ironia romantyczna, wzniosłość, groteska, absurd, retrospekcja – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat romantycznych korzeni niektórych postaw, cech i wartości narodowych – zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje	– przedstawia filozoficzne podstawy epoki – charakteryzuje główne założenia romantycznej historiozofii – dokonuje syntezy romantycznego widzenia artysty (poety) i sztuki – *na wybranych przykładach wyjaśnia, czym była romantyczna synteza sztuk, wskazuje wyjątkowe znaczenie muzyki – *wygłasza samodzielnie przygotowane referaty, w których prezentuje różne zagadnienia sztuki romantycznej (wiadomości zdobyte w szkole uzupełnia samodzielnie znalezionymi w bibliotekach, internecie itp.) – *zabiera głos w klasowej dyskusji na temat funkcji wyobraźni w sztuce współczesnej – zabiera głos w dyskusji na temat aktualności i wyczerpania się romantycznych mitów	⇒

		wolności)	z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie – formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych – tworzy spójne wypowiedzi na temat literatury i tradycji romantycznej (rozprawka, referat, notatka syntezująca, *esej, *interpretacja porównawcza)	narodowych oraz polskiego etosu romantycznego	
Praca klasowa na temat literatury i sztuki romantycznej wraz z poprawą.	2+1F				Proponowana osobna godzina (fakultatywna) na poprawę pracy klasowej, omówienie błędów merytorycznych, kompozycyjnych i językowych.
W stronę uporządkowania polskiej ortografii… Cztery główne zasady ortograficzne.	1		– wymienia cztery główne zasady polskiej ortografii (fonetyczną, morfologiczną, historyczną i konwencjonalną), podaje przykłady dotyczące każdej z nich – stosuje poprawną pisownię wyrazu, uzasadniając właściwą zasadą – wyjaśnia, czym jest uzus w ortografii (podaje przykłady) – wie, czym zajmuje się Rada Języka Polskiego, potrafi znaleźć jej wyjaśnienia na stronie internetowej – rozstrzyga wątpliwości ortograficzne, posługując się słownikami języka polskiego (ortograficznym, etymologicznym, skrótów i innymi) – wykorzystuje wiedzę o zasadach ortograficznych w pracy nad tekstem własnym i cudzym; dostrzega i koryguje błędy ortograficzne	– szerzej omawia każdą z zasad polskiej ortografii, podając przykłady – analizuje błędy ortograficzne, odwołując się do właściwych zasad	

Razem: ok. 70 godz. (kształcenie w zakresie podstawowym) + ok. *35 godz. (kształcenie w zakresie rozszerzonym)